

ETIKA I ANTI KORUPCIJA

Kurikulum i priručnik
1.-4. razred osnovne škole

ETIKA I ANTIKORUPCIJA

Kurikulum i priručnik
1.-4. razred osnovne škole

Sarajevo, 2015.

Impresum

Naslov:

Etika i antikorupcija: Kurikulum i priručnik 1.-4. razred osnovne škole

Autor:

Autorski tim projekta "Kurikulum za transparentnost, kurikulum za odgovornost"

Izdavač:

Centar za razvoj medija i analize
u partnerstvu sa Udruženjem INFOHOUSE i
Omladinskim komunikativnim centrom

Adresa izdavača:

Dalmatinska 1, 71000 Sarajevo

Godina:

2015.

Lektura:

Branka Mrkić-Radević

Dizajn i DTP:

Jasmin Leventa

Štampa:

CPU Printing company
Bačići bb, 71000 Sarajevo

Publikacija je urađena u okviru projekta koji financira Europska unija "Kurikulum za transparentnost, kurikulum za odgovornost". Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost autora i izdavača i ni u kom slučaju ne predstavlja stanovišta Europske unije.

Sadržaj

Uvod	7
Kurikulum	11
Priručnik za učitelje razredne nastave	27
Zaključak	81

UVOD

“Nitko na svijetu nije jači od čovjeka koji zna.”
(Japanska poslovice)

Korupcija je jedan od najvećih problema suvremenog demokratskog svijeta. Ovaj fenomen je globalno prepoznat kao ključna prepreka razvoju društva. Korupcija podriiva povjerenje građana u institucije, ugrožava stabilnost i razvoj društva, potkopava vladavinu zakona i ljudska prava i slobode, urušava dobro upravljanje, pravičnost i socijalnu pravdu. Posebno teške posljedice korupcija ostavlja na moralne temelje ljudske zajednice i osnovne etičke vrijednosti društva. Bosna i Hercegovina, naravno, nije jedina država koja je teško pogođena koruptivnim djelovanjem i ponašanjem u svim oblastima života, ali je kao zemlja u tranziciji i postkonfliktno društvo posebno izložena teškim posljedicama korupcije, što zbog nedovoljno izgrađenih institucionalnih kapaciteta za borbu protiv ove pojave, što zbog nedovoljno razvijene transparentnosti i odgovornosti. Korupcija je sustavan problem i kao takav zahtijeva strateško i sveobuhvatno djelovanje u nekoliko pravaca, prvenstveno na polju prevencije i edukacije. Samo educiran pojedinac postaje odgovoran građanin, a potom i snažan borac protiv korupcije. I u Strategiji za borbu protiv korupcije 2009-2014, kojom se država Bosna i Hercegovina zvanično obvezala na provođenje antikoruptivnih reformi, izričito se navodi da će antikoruptivne mjere biti efikasne i održive samo ukoliko se poduzmu posebne mjere u oblasti obrazovanja građana još od najranije dobi. Ove mjere definira i nova Strategija za borbu protiv korupcije 2015-2019, koja je usvojena u svibnju 2015. godine. U ovom dokumentu se navodi: “Ostvarivanje dugoročnih i održivih rezultata u prevenciji i borbi protiv korupcije, te proces jačanja moralnih vrijednosti društva kao prepreke borbi protiv korupcije, u neodvojivoj je svezi sa obrazovanjem i odgojem. U tom procesu najvažniju ulogu igraju obitelj i obrazovno-odgojni sustav, počevši od predškolskih ustanova do sveučilišta. Stoga je potrebno da nadležne institucije za obrazovanje na svim razinama vlasti posvete značajnu pozornost pitanjima etike u pripremi i izvođenju

nastavnih programa. Na taj način bi se kod mladih ljudi stvarao potencijal za borbu protiv korupcije, kroz interesiranje za javne poslove, jačanje svijesti o općem dobru i upoznavanje sa koristima za zajednicu koje donosi građanski aktivizam." Kurikulum "Etika i antikorupcija" namijenjen učenicima od 1. do 4. razreda osnovne škole, prvi ovakve vrste u Bosni i Hercegovini, upravo predstavlja odličan temelj i efikasan alat za ostvarenje ovih ciljeva.

Zašto je važno učiti o borbi protiv korupcije od ranih školskih dana? Što će učenici dobiti ovim obrazovanjem? Čak i djeca najmlađe školske dobi svakodnevno su, u manjoj ili većoj mjeri, svjedoci ili akteri ponašanja koja se mogu smatrati koruptivnim. U obitelji, medijima, na društvenim mrežama, mogu se čuti priče o davanju poklona liječnicima, upošljavanju "preko veze", da policajac prima novac kako ne bi naplatio prometnu kaznu, učenici sami primjećuju da je učitelj popustljiviji prema nekim đacima jer je možda u prijateljskim odnosima sa njihovim roditeljima i slično. Važno je da djeca već od najranije školske dobi prepoznaju loše obrasce ponašanja i djelovanja, te da im se kroz lekcije bazirane na primjerima iz života pruži prilika da vlastitim zaključivanjem razaznaju što je ispravno, a što ne. Edukacijom zasnovanom na kurikulumu "Etika i antikorupcija" osnažuje se obrazovanje učenika u jednoj od ključnih oblasti života: razvija se antikorupcijska svijest kod najmlađih; djeca se upoznaju sa pojmovima prijevare, mita, podmićivanja, iznude, kupovine povlastica; osposobljavaju se za prepoznavanje koruptivnog ponašanja i kritičko promišljanje o moralnim vrednotama; jača se uloga učenika u rješavanju problema u školi i društvu; djeca usavršavaju vještine u antikoruptivnim aktivnostima. Dugoročno gledano, obrazovanje o borbi protiv korupcije omogućit će današnjoj djeci, a sutra odraslim građanima, da preuzmu aktivnu ulogu i učestvuju u borbi protiv korupcije, kako u svom neposrednom okruženju, tako i na nivou cjelokupnog društva. Samo educiran pojedinac bit će sposoban suočiti se sa problemom na pravi način ukoliko se nađe u situaciji u kojoj su mu ugrožena prava ili ako postane žrtva korupcije. Samo obrazovan pojedinac može donositi odgovorne odluke, stvarajući na taj način kulturu odgovornosti kao osnovni mehanizam prevencije korupcije i antikoruptivnog djelovanja.

Kurikulum “Etika i antikorupcija” je rezultat aktivnosti Centra za razvoj medija i analize (CRMA) i partnerskih organizacija Udruženja INFOHOUSE iz Sarajeva i Omladinskog komunikativnog centra iz Banje Luke, u okviru projekta “Kurikulum za transparentnost, kurikulum za odgovornost”. Projekt “Kurikulum za transparentnost, kurikulum za odgovornost”, koji financira Europska unija, podrazumijeva uvođenje obrazovanja o etici i borbi protiv korupcije u osnovne i srednje škole i javna sveučilišta u Bosni i Hercegovini. Cilj ovog projekta jeste da podrži realizaciju četiri mjere iz Akcionog plana za provođenje Strategije za borbu protiv korupcije 2009-2014. Naime, mjera 3.11. Akcionog plana antikoruptivne strategije nalaže “uvođenje programa obuke o etici i antikorupciji u osnovne i srednje škole, te fakultete”, dok mjera 3.15. obvezuje Agenciju za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije BiH i Ministarstvo obrazovanja da “sve osnovne i srednje škole i sveučilišta u BiH trebaju u svoje nastavne planove i programe uvrstiti programe obuke u oblasti etike i borbe protiv korupcije”. Nijedna od ovih dviju antikoruptivnih mjera do danas nije provedena. Otuda je značaj projekta “Kurikulum za transparentnost, kurikulum za odgovornost” neupitan, budući da njegove aktivnosti olakšavaju i dopunjuju rad državne Agencije za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije. Istodobno, ministarstva obrazovanja u Bosni i Hercegovini su u Centru za razvoj medija i analize dobila kredibilnog partnera koji im pomaže da provedu svoj dio obveza definiranih Akcionim planom za provođenje Strategije za borbu protiv korupcije.

Izradi kurikuluma “Etika i antikorupcija” prethodili su temeljna procjena potreba za obukom o etici i antikorupciji u osnovnim školama, izrada neophodnih pravnih dokumenata za kreiranje infrastrukture za obuku, te njihovo dostavljanje relevantnim vlastima, što također predstavlja realizaciju jedne od mjera iz Akcionog plana (mjera 3.4.). Izradi ovog priručnika su prethodile i konzultacije sa predstavnicima pedagoških instituta, ministarstava za obrazovanje i mlade, i Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje BiH.

Kurikulum “Etika i antikorupcija” na jezgrovit i sažet, ali istodobno temeljit i sveobuhvatan način nudi širok spektar znanja o problemu korupcije: definicije osnovnih pojmova, objašnjenja vrsta i pojavnih oblika korupcije,

njenih izvora, uzroka i posljedica po pojedinca, društvo i državu u cjelini. Sva teoretska znanja koja nudi ovaj kurikulum u potpunosti su prilagođena uzrastu učenika od 1. do 4. razreda osnovne škole. Posebna vrijednost ogleđa se u činjenici da kroz poglavlje "Instrukcije/Vodič za nastavnike" kurikulum nudi konkretne primjere, ideje i metodologiju kako se u okviru redovnog nastavnog procesa učenici mogu obrazovati o borbi protiv korupcije. Realizacija obrazovanja o antikorupciji i etici, bazirana na ovom priručniku, ne zahtijeva dodatne školske sate. Obrazovanje o borbi protiv korupcije vrlo efikasno se može provoditi u okviru postojećeg redovnog nastavnog plana i programa. Postojeći nastavni sadržaji koji se realiziraju na satima jezika, prirode i društva, matematike ili satu razredne nastave, mogu se obraditi i kroz prizmu antikoruptivne borbe, a ovaj kurikulum nudi model za provođenje takvih sati. Detaljno su razrađeni prijedlozi nastavnih metoda (igra uloga, metoda demonstracije, ilustracije, dramatizacije, nastavnog razgovora itd.), oblika rada, sam tijekom sata i potrebnih sredstava za realizaciju nastavnih aktivnosti. Kurikulum "Etika i antikorupcija" je doprinos razvoju odgovornih mladih ljudi koji žele učiti, djelovati i stvarati bolju budućnost na temeljima poštenja, pravednosti i ravnopravnosti.

KURIKULUM

ŠTO JE KORUPCIJA?

Korupcija je višeslojan fenomen utemeljen na različitim historijskim i društveno-ekonomskim uvjetima u svakoj zemlji. Ta je aktivnost stara koliko i ljudski rod, bolje rečeno, koliko i politička i ekonomska organizacija društva. Posljedice korupcije su nepredvidljive i danas nadilaze nacionalne granice: korupcija potkopava sve što ljudsko društvo razvija u skladu sa zakonskim normama, uzrokuje netransparentnost u radu javnih službi, upitna je etička i moralna podloga u političkom odlučivanju a nagrizi i temeljne vrijednosti demokratskog poretka. Većoj svijesti o problemima korupcije doprinijeli su općenito globalizacija i jačanje svijesti o negativnim učincima korupcije na društveno-ekonomski razvitak.

Korupcija spada u pojmove kojima je teško odrediti sadržaj jer se njezino značenje mijenja u različitom vremenskom, društvenom i političkom kontekstu. Neke od definicija korupcije su:

- “Korupcija je zloupotreba povjerenih ovlasti za privatnu korist.” (Transparency International)
- “Korupcija je zloupotreba javnih ovlasti za privatnu korist.” (Svjetska banka)
- “Korupcija je devijantno ponašanje djelatnika javne uprave (izabranih ili imenovanih) koje nije u skladu s njihovim zadacima po službenoj dužnosti, a primjenjuje se u cilju stjecanja privatnog bogatstva ili statusa pojedinca, uže obitelji ili povezane grupe ljudi.” (Joseph Nye, 1967)

Prema Derenčinoviću¹ “korupcija je proces u kojem najmanje dvije osobe nedopuštenom razmjenom u cilju ostvarivanja vlastitih probitaka postupaju na štetu javnog interesa i kršeći moralnu i pravnu normu povrjeđuju temelje demokratskog razvoja, pravnu državu i vladavinu prava”. To uključuje djelatnosti kao što su podmićivanje, nepotizam, te zloupotreba položaja za osobnu korist.

¹ Derenčinović, D., (2001.), Mit(o) korupciji, NOCCI, Zagreb

U Bosni i Hercegovini ne postoji konkretno zakonsko određenje korupcije, ali se konvencionalno pod tim pojmom razumijeva zloupotreba obavljanja dužnosti državne vlasti, protuzakonito posredovanje, primanje i davanje mita, zloupotreba položaja i ovlasti, prikrivanje protuzakonito dobijenog novca itd.

Osnovna karakteristika korupcije jest da u njoj sudjeluju barem dvije osobe. Korupcije su sporazumne operacije. Korupciju možemo promatrati dvojako: korupcija kao kršenje moralne norme i korupcija kao kršenje pravne norme. Određenje korupcije kao kršenja moralne norme sugerira na nepogrešivo upozorenje da je društvo izgubilo pretpostavljene vrline. Korupcija je sasvim nesumnjivo i pravom zabranjeno ponašanje. Radi se o kršenju imperativne ili prohibitivne pravne norme, uglavnom norme kaznenog prava.

Pojavni oblici korupcije

Korupcija kao izuzetno štetna društvena pojava nedvojbeno narušava temeljne društvene vrijednosti. Zauzima mnogobrojne oblike s različitim sudionicima, okolinom, ulozima, tehnikama i različitim oblicima kulturne prihvatljivosti. U literaturi se navode različite klasifikacije korupcije ovisno na kojem području se javlja i s obzirom na oblik koji poprima.

Derenčinović² razlikuje individualnu, sustavnu, posrednu i natjecateljsku korupciju.

Individualna korupcija – Radi se o korupciji malih, običnih ljudi. Individualna korupcija se u najvećem broju slučajeva pojavljuje kao klasično podmićivanje. Radi se o korupcijskoj poziciji aktivnog podmićivača, davatelja mita, sudionika u procesu korupcije na čiju se inicijativu proces i odvija. U funkciji pasivnog podmićivača je prihvaćanje inicijative aktivnog podmićivača i pristajanje na zaključivanje sporazuma o korupciji. U mnogim situacijama aktivni podmićivač samo je uvjetno

² Derenčinović, D. (2001) Mit(o) korupciji. NOCCI, Zagreb

aktivan u smislu poduzimanja inicijative. Često je isprovociran i potaknut aktivnostima, najčešće posrednika, tj. jednostavno je prisiljen postati aktivan.

Sustavna korupcija – Sustavna korupcija rezultat je osobitosti određenog sustava koji u cilju svoga održanja ne bira metode i sredstva autonomnog funkcioniranja. Jednačina sustavne korupcije glasi:³

$$K = M + D - O$$

K – korupcija

M – monopol

D – diskrecija

O – odgovornost

Posredna korupcija – Kod posredne korupcije problem je u tome što se motiv korupcije teško može odrediti. Temelj je takve prakse: podrži moj prijedlog, pa ću ja podržati tvoj itd. Takvo djelovanje znači da javni službenici postupaju, s jedne strane, za dobrobit svojih glasača, za dobrobit čitave države, kao i za svoje vlastito dobro, odnosno interes za reizbor ili neke druge buduće političke ambicije.

Natjecateljska korupcija – Natjecateljska korupcija je najviše u vezi sa svijetom sporta. Pritom se ne smiju zaboraviti ni druga područja gdje se gotovo svakodnevno događa natjecateljska korupcija (naprimjer, područje javnih nabava). Temelj razlike u odnosu na individualnu korupciju je u tome da kod individualne korupcije na potencijalnoj aktivnoj strani nema konkurenta kojeg korupcijom valja preskočiti.

Ostali pojavni oblici korupcije

Administrativna: Time djelatnici javne uprave oduzimaju građanima zajamčeno im pravo na korištenje javnih usluga prema propisima koji vrijede za sve građane jednako (Situngkir, 2004). Najčešći oblici

³ Aras, S. (2007) Korupcija, Pravnik, 41, 1 (84), Zagreb

administrativne korupcije javljaju se kad djelatnik javne uprave za mito ili dobijenu protuuslugu nepropisno izda dopuštenja i potvrde, omogući povoljniji tretman u pružanju javnih usluga, ili omogući izbjegavanje kazne ili plaćanja poreza.

Tzv. **ulična korupcija** koja obuhvata sve oblike spontanog potkupljivanja javnih službenika ili odgovornih osoba, bez prethodnog plana ili posebne najave primaocu mita, sa svrhom izbjegavanja redovnih obveza ili postupanja sukladno zakonu, odnosno izvršenju zakonskih obveza, sankcija, ostvarenja nepripadajućih koristi ili prekodrednim ostvarenjem nekih prava i sl. Za primjer može poslužiti podmićivanje policajca, carinika, finansijskih policajaca, pripadnika poreznih, tržišnih i drugih inspeksijskih službi i drugih službenih ili odgovornih osoba, čije ih radno mjesto ovlašćuje na provedbu javnih ili državnih ovlasti.

Ugovaračka korupcija predstavlja sklapanje štetnih ugovora, dodjelu koncesija, građevinskih radova, dobijanje statusa nabavljača roba ili izvršitelja usluga uz ugovaranje provizije, nepoštivanjem redovnog postupka u vezi s dodjelom tih poslova na teret proračunskih sredstava i sl.

Nepotistička korupcija se sastoji u popunjavanju mjesta, odnosno funkcije u vlasti rodbinom, prijateljima i poznanicima, čime se narušava načelo jednakosti građana pred zakonom.

Politička korupcija obuhvata svjesno pripremanje i izglasavanje manjkavih ili zakonskih akata s pravnim "rupama", podzakonskih odluka tijela izvršne vlasti, pa sve do osiguranja finansijskih sredstava iz tzv. crnih fondova sponzora političkih stranaka.

Uzroci korupcije

Za razliku od klasičnog kriminalca (naprimjer, silovatelja, ubojice itd.) koji izaziva opću osudu javnog mnijenja, u mnogim je kulturama i društvima netko tko uzima mito sinonim za sposobnog, snalažljivog čovjeka koji koristi priliku uzeti od društva nešto što mu pripada i što mu je uskraćeno nizom ograničenja. Pretpostavljiva obrana podmićivača mogla bi

glasiti – pa svi to rade! Isto tako i podmićenog. Korupcija je najprisutnija u “prijelaznim društvima”, što je prema nekima ne samo neizbježna pojava jer služi kao instrument društvene regulacije u uvjetima slabe i neorganizirane javne vlasti. To je osobito izraženo u zemljama u tranziciji, novim demokracijama. Točno je da je pritisak na javne službenike da zloupotrijebe položaj možda veći ako žive blizu ili ispod linije siromaštva. Ako je siromaštvo uzrok korupcije (ono ne može biti i jedini uzrok), onda je teško objasniti zašto su bogate, imućne zemlje preplavljene skandalima, od kojih je veoma mali broj u vezi sa onima koji bi se mogli nazvati siromašnim ili u oskudici. Uzroci korupcije u Bosni i Hercegovini uglavnom su podudarni s uzrocima korupcije kao kažnjive masovne pojave u svijetu. Svi endogeni i egzogeni čimbenici koji utječu na njezinu pojavu u svijetu karakteristični su i za korupciju u BiH, uz jedan izuzetak. Stanje anomalije kao loma normativne društvene strukture i s tim povezano slabljenje veza među ljudima i opće, socijalne solidarnosti, nepovjerenja građana u zakone i vlast u većoj je mjeri karakteristična za BiH i za ostale tranzicijske države, no za ostale države u svijetu. U pitanju je razdoblje materijalizma, pesimizma i nepovjerenja građana u zakone i vlast.

Posljedice korupcije

Korupcija postoji u svakom društvu, izaziva posredne i neposredne štete, u nekim društvima je dosegla takve razmjere da nalikuje na opasnu patologiju.⁴ Kako ističe Derenčinović, korupcija kao antikulturna pojava:⁵

- a) otežava afirmaciju načela vladavine prava kao normativni izražaj načela jednakosti svih pred zakonom;
- b) dovodi do nepovjerenja građana u zakone i vlast;
- c) negativno utječe na gospodarski razvoj;
- d) potiče društvenu i individualnu nejednakost;
- e) negativno utječe na društvenu stabilnost i opću socijalnu sigurnost.

⁴ Derenčinović, D., (2001), Mit(o) korupciji, NOCCI, Zagreb.

⁵ Ibid

Zašto je bitno učiti o korupciji

Korupciju je nemoguće u potpunosti iskorijeniti, ali je se može suzbiti političkom voljom, pravnim normama i promicanjem antikorupcijskog svjetonazora (Caiden, 1988). Korupcija može biti reducirana samo ukoliko opća javnost shvati kakve posljedice korupcija ima, a da bi tako bilo najprije je treba informirati o tome o kakvom se zlu radi, kakve štete nanosi društvu i njima osobno, te kako je prepoznati i prevenirati. Upravo tu je od ključnog značaja obrazovanje mladih iz oblasti etike i antikorupcije kao inicijalni čimbenik promjena opće svijesti javnosti u BiH. Nastavni segmenti iz etike i antikorupcije trebali bi doprinijeti osnovnom razumijevanju pojma korupcije, njenih uzoraka, pojavnih oblika i posljedica.

OSNOVNI POJMOVI

Podmićivanje (nuđenje ili primanje kakve usluge, novca ili drugih oblika koristi da bi se donijela kakva odluka koja je protupravna)

Klijentelizam (protežiranje, tj. neformalna veza između donositelja odluka i klijenata; često se koristi i termin patronaža)

Nepotizam (stavljanje obitelji, prijatelja ili poznanika u prvi plan prilikom donošenja odluka)

Pronevjera (prisivajanje povjerene imovine ili čega sličnog)

Iznuda (zahtijevanje ili ostvarivanje kakve koristi uporabom sile ili prijetnje)

Prijevarena (ostvarenje kakve koristi dovođenjem druge osobe u zabludu, navodeći je da poduzme neku radnju na štetu svoje ili tuđe imovine)

Sukob interesa (situacija u kojoj javni dužnosnik ima neke profesionalne ili osobne interese koji ugrožavaju njegovu objektivnost)

Zloupotreba položaja (bilo koji drugi oblik ponašanja kojim se služba obavlja na način da se vlastiti interesi stavljaju ispred javnih)

KONTEKST

Dodirne tačke s korupcijom djece u njihovoj neposrednoj okolini

S obzirom na uzrast i emocionalni razvoj djece ove dobi najučinkovitiji način objašnjavanja pojma korupcije jest kroz primjere iz njima bliskih tema. Odnosi se to kako na sam pojam korupcije tako i na oblike takvog protuzakonitog i neetičnog ponašanja, kao i na već spomenute osnovne pojmove. Naime, za ovu dob bitno je da djeca nauče prepoznati pojedine slučajeve određenog ponašanja kao loše, neetične i suprotne moralnim i vladajućim zakonskim normama. Nije bitno hoće li djeca zapamtiti nazive samih pojmova o kojima je riječ, nego da im se da prilika da vlastitim zaključivanjem i odlukama razaznaju što je to ispravno.

Djeca i najmlađe školske dobi svakodnevno mogu biti u kontaktu s ponašanjima koja se mogu smatrati koruptivnim. Naime, već u svojoj obitelji mogu čuti o tome ili biti svjedoci postupaka koje smatramo koruptivnim. Tako naprimjer, mogu čuti roditelje i druge članove obitelji i njihove prijatelje ili putem različitih medija kako govore o davanju darova ili novca liječnicima, tome da bez "veze" nije moguće dobiti posao, da policajci primaju novac kako ne bi naplatili kaznu za saobraćajni prekršaj, da djeca dobrostojećih roditelja postižu više bez truda i sl. Ponekad takvim ponašanjima mogu i izravno svjedočiti. Upravo zbog toga je bitno djeci od najmlađe dobi pojašnjavati da takvi stavovi i ponašanja nisu ispravni i dobri, te im usađivati svijest da to šteti i njima, njihovim najbližim i cijelom društvu.

Kako razmišljaju djeca u ovom uzrastu

Prema kognitivnoj teoriji Piageta (Pijažea) djeca mlađeg osnovnoškolskog uzrasta (od 6. do 12. godine) pripadaju stadiju konkretnih operacija (trećem stadiju razvoja). Konkretna operacija je mogućnost logičkog razmišljanja i mogućnost konverzacije na poznatim i konkretnim sadržajima. Dijete može stvarati pojmove, uviđati odnose i rješavati probleme samo kad radi

s poznatim predmetima. U ovom uzrastu se intenzivira razvoj logičkog mišljenja, ali je ono i dalje u vezi sa konkretnim objektima, sa onim što djeca trenutno opažaju. Dijete koje konkretno operacionalno rješava problem još uvijek je usredotočeno na manipuliranje stvarima, bez obzira što ih zamišlja.

Djeca počinju shvatati da se mišljenje drugih može razlikovati od njihovog mišljenja. U mogućnosti su da slijed radnji u mislima vrate unazad. Od sedme godine namjerno pamćenje ima svoj cilj, povećava se obim verbalno-logičkog pamćenja, semantičkog pamćenja, razvoj sposobnosti sistematizacije, uz korištenje smisaonih i kauzalnih veza pri klasifikaciji predmeta i pojava, raste potencijal i utjecaj verbalnih instrukcija i voljne pozornosti. Do izražaja dolaze *serijacija* – sposobnost nizanja predmeta prema nekom mjerljivom svojstvu, npr. od najmanjeg do najvećeg; *tranzitivnost* – sposobnost zaključivanja o odnosu između dvaju predmeta na temelju znanja o njihovom odnosu prema trećem predmetu. Dijete može riješiti zadatke klasifikacije – uočiti nadređeno načelo koje će mu omogućiti da logički razvrsta predmete u skupini; *reverzibilnost mišljenja* – na logičan način dijete može misaono baratati uzajamno povezanim predodžbama; *decentracija* – dijete može logički baratati s više dimenzija odjednom; *gubitak egocentrizma*; *češće logičko razmišljanje* – u konkretnim situacijama dijete pokazuje znakove logičkog prosuđivanja i začetke uzročno-posljedičnog zaključivanja. Na ovom stadiju razvoja stalno se povećava neovisnosti o percepciji – dijete sve manje postaje ovisno o percepciji trenutnog stanja, već može razmišljati i o promjenama koje su dovele od jednog stanja do drugog.

Karakteristika učenika na ovom uzrastu je izraziti tjelesni, kognitivni i emocionalni razvoj. Uporodo sa razvojem kognitivnih sposobnosti odvija se i moralni i socioemocionalni razvoj. Prema Piagetu npr., razvoj kognitivnih sposobnosti i stupanj moralnog razvoja su međusobno povezani. Svoju teoriju zasniva na opažanjima dječije igre i na ispitivanjima dječijeg rješavanja moralnih dilema koje su predstavljene kroz priče u kojima su postupci dva djeteta doveli do nekih loših posljedica. Od djece je traženo da procijene koji je lik u priči više kriv.

Ovaj period je karakterističan i po tome što iz igre kao osnovne djelatnosti djeteta prelazimo u igru kao osnovu za učenje i razvoj uopće. Nedovoljno zrelosti i iskustva u procjeni konkretnih situacija iz okruženja dovodi učenike u nesiguran i "ranjiv" položaj.

Utjecaj obitelji je uvijek od izuzetne važnosti jer roditelji predstavljaju djetetu model za ponašanje i stavove. Međutim, u ovom periodu razvoja na važnosti sve više dobija utjecaj vršnjaka. U nižim razredima osnovne škole grupe vršnjaka se sastoje od djece istog spola i dobi. Prijateljstva su relativno površna i usmjerena na zajedničke interese ili učestvovanje u aktivnostima u kojima uživaju. Vršnjaci i prijateljstva među djecom imaju sve više utjecaja. Uloga prijatelja u ovoj dobi: djeca se s prijateljima mogu družiti, zabavljati i zajedno se baviti različitim aktivnostima; mogu pružiti emocionalnu podršku dajući sigurnost u novim situacijama ili trenucima kada se pojave "problemi"; mogu pomoći kada dijete treba naučiti neku novu intelektualnu vještinu, ali i norme ponašanja i druženja, te način razrješavanja sukoba.

Nisu beznačajne ni određene zakonitosti tjelesnog razvoja djece u ovom uzrastu. Kostu rastu brže od mišića. Za razvoj mišića treba puno vježbe i postoji nemogućnost djece da duže vrijeme budu mirni i borave na jednom mjestu. Zato u školi u tom periodu djetinjstva i stadiju razvoja, treba osigurati prostor za igru i kretanje, trčanje, skakanje i penjanje na otvorenom; omogućiti razvoj fine motorike – izrezivanje, bojenje, modeliranje gline i plastelina; razvoj mišića – više puta tokom sata i nastavnog dana planirati tjelesnu aktivnost i kretanje učenika.

O čemu uče u školi i kakve su njihove navike stjecanja znanja

U ovom periodu učenici stječu osnovna znanja iz svih nastavnih predmeta (maternji jezik, matematika, glazbena kultura, tjelesni odgoj, priroda i društvo, likovna kultura, vjeronauk), razvijaju elementarne vještine, umijeća i sposobnosti. U nastavni plan i program prema kom djeca izučavaju navedene nastavne predmete nije uvrštena tema u vezi sa korupcijom i mitom, iako se sadržaji ove teme i očekivani ishodi, mogu uspješno integrirati sa ostalim nastavnim sadržajima i ishodima učenja. Sa

nekim ponašanjima koja se mogu smatrati koruptivnim, kako smo naveli, učenici se sreću u ranom školskom uzrastu. Većinom su bili u situaciji da slatkišima kupuju prijatelje, podmićuju drugove da bi čuvali tajnu, te se susretali sa pojmovima kao što su kupovina olakšica, pronevjera, prijevara i slično, što znači da djeca od najranijeg školskog uzrasta ovu pojavu imaju u iskustvu, iako je nisu svjesni, niti je percipiraju kao negativnu i nepoželjnu. Postavlja se pitanje na koji način učenicima približiti sadržaje u vezi sa temom mita i korupcije?

Sve naprijed navedeno implicira da u ovom uzrastu trebamo nastavu zasnovanu na aktivnosti učenika i orijentiranu na učenje primjenom, učenje otkrićem, iskustveno učenje, u kojem su učenici maksimalno aktivni. Školski programi za ovaj uzrast trebaju omogućiti djeci da sama eksperimentiraju, rukuju predmetima, koriste simbole, postavljaju pitanja, sama traže odgovore i poredе svoje nalaze sa nalazima druge djece. Razvoj govora i stimuliranje mišljenja učenika su (kako naglašavaju kognitivistički orijentirani psiholozi) veoma važni. Naprimjer, Bruner kaže da će djeca uspješnije rješavati određene probleme ako shvate da su postavljeni zadaci u stvari problemi koji se moraju riješiti, na koje sami treba da odgovore, a ne da traže odgovore u knjizi ili na ploči. Zato je u ranom osnovnoškolskom uzrastu potrebno organizirati nastavu u kojoj su zastupljene specifične igre, pričanje priča i slično. To je i razlog zbog kojeg je nastavni metod u usvajanju znanja veoma važan, ako ne i presudan.

Sam "ulazak" djeteta u školu značajno utječe i pospješuje izgradnju socijalnih odnosa, pruža mogućnost interakcije sa nekim drugim subjektima, sa vršnjacima i nastavnikom. Prolazeći kroz različita iskustva pri kojima djeca ovog uzrasta pokazuju specifična ponašanja, dolazi do izgradnje samosvijesti i samokritičkog odnosa. Ponašanje koje je karakteristično za ovaj uzrast je imitacija – igra uloga, prkos, negativizam, rivalstvo, ljubomora, agresivnost, dominantnost nasuprot integrativnom ponašanju, potreba za socijalnim prihvaćanjem, tvrdoglavost, stidljivost, povodljivost i sl. U traženju osobne pozicije u novom socijalnom kontekstu i novim kontaktima, djeca ovog uzrasta često žele da se nametnu dominantnim stavom ("ako nećeš da se igraš po mom, onda se nećemo ni igrati"). Dominantnost u određenoj grupi daje značajniji utjecaj u

međusobnoj interakciji. Igrama oponašanja i igranjem različitih uloga učenici lako shvataju da se dominantnost može postići bez negativnih stavova, agresije i potkupljivanja. Igra uloga učenika stavlja u različite pozicije, kako pasivnog promatrača i procjenjivača određenih situacija, tako i kao subjekta i aktivnog sudionika u određenim situacijama, što sve dovodi do osobnog razvoja pojedinca i stvaranja pozicije u toj zajednici. U svim ovim smišljenim, stručno vođenim aktivnostima, nastavnik i učenici učestvuju kao partneri podjednako odgovorni za posljedice rješavanja zadatih situacija.

Nastavni proces uopće, a ne samo onaj koji je u vezi sa temom mita i (anti)korupcije, ne treba se ograničiti samo na verbalnu komunikaciju nastavnika i učenika, nego se treba fokusirati na djelatnost učenika i tu djelatnost usmjeriti na svijet stvari, bez kojih je nemoguće “predati” znanja koja čine sadržaj nastave. “Dijete ne usvaja i ne uči napamet naučene pojmove, ne stiže ih pamćenjem, nego ih stvara najvećim naporom cjelokupne aktivnosti sopstvene misli.”⁶

Kada je riječ o izboru nastavnih metoda izdvaja se više kriterija na osnovu kojih nastavnik može donijeti odluku koju metodu da primijeni. Kao najvažniji kriterij navodi se cilj vaspitanja i obrazovanja, cilj sata, odnosno ishodi koje želimo da ostvarimo, specifičnost nastavnog sadržaja i uzrasne osobine učenika. Prilikom izbora metoda nastavnici trebaju imati u vidu da će kombinacija različitih metoda pomoći učenicima da razviju različite tehnike učenja i dostignu različite ciljeve nastave.

Igra uloga je veoma pogodna za edukaciju učenika o korupciji i mitu jer pruža mogućnost lakšeg i uzrastu primjerenijeg načina razumijevanja ključnih pojmova kao što su korupcija, mito, antikorupcija, neetičko i neprihvatljivo ponašanje. Pred učenike se postavlja određena situaciji u kojoj oni, kroz datu ulogu, procjenjuju situaciju, donose odluke i uočavaju posljedice. Prednost igre uloga je u tome što se lako postiže veća koncentracija djece, stav djece prema igri pozitivniji je nego prema učenju,

⁶ Vigotski, L.S., (1977), Mišljenje i govor, Nolit, Beograd

najaktivniji su u igri, manje se umaraju, povećava se motivacija, interes, pozornost itd.

Pogodne su i metode ilustracije, demonstracije, dramatizacije, koje u svojoj osnovi opet imaju igru uloga, jer dijete iz različitih, a i iz svoje perspektive, na različite načine izražava svoje mišljenje i stavove i obrazlaže ih drugima. Istovremeno spoznaje i stavove i mišljenja drugih, koji ne moraju biti isti kao njegovi. Sve to je veliki izazov za djecu ovog uzrasta, izazov u kojem oni rado učestvuju i uživaju.

Metoda nastavnog razgovora, usmjerenog i vođenog, neizostavna je u ovom uzrastu, ali ne bi trebala biti uniformna ni jedinstvena, nego je uvijek treba dopunjavati ostalim metodama, koje omogućuju učenicima da istražuju, otkrivaju i na različite načine izražavaju spoznato i ispoljavaju svoje sposobnosti.

U skladu s tim, uvijek je potrebno kombinirati, ne samo metode nego i različite oblike rada, od rada sa cijelim razredom, do rada u manjoj skupini, paru, individualnog rada, pa i omogućiti učenicima da biraju oblik koji im u određenom momentu najviše odgovara. Sve to pretpostavlja da je nastavnik prethodno pripremio različite zadatke i raznovrsne materijale i izvore učenja, da je osmislio takvu dinamiku nastavnog procesa koja stalno pulsira i koja podrazumijeva višesmjernu komunikaciju, među svim subjektima i akterima nastavnog procesa (učenik, nastavnik, nastavni sadržaj).

CILJ ODGOJA I OBRAZOVANJA IZ OBLASTI ETIKE I ANTIKORUPCIJE

Korupcija je prisutna u našem društvu i tu činjenicu ne možemo zanemariti. Djeca se od najmlađe dobi susreću s tim pojmom. U većini slučajeva niko im ga поближе ne objašnjava niti ih upućuje na štetnost korupcije. Oni, najčešće, jednostavno prihvate (ili ne prihvate) taj pojam kao nešto negativno, a zašto je taj pojam negativan – ne znaju.

Stoga je cilj antikorupcijskog odgoja i obrazovanja da omogući učenicima promišljanje o tom, za njih apstraktnom pojmu, usvajanje nekih novih znanja, ali prvenstveno izgradnja određenih stavova. Ne na način da im te stavove nametne učitelj nego tako da sami dođu do zaključka o pozitivnom ili negativnom utjecaju takvog ponašanja. Važno je kod djece razvijati kritičko mišljenje i logičko zaključivanje i argumentiranje. Bitno je pojasniti djeci sam pojam “korupcija”, ukazati im na to da je korupcija negativna, te na djeci prilagođen način pokazati opasnosti koje korupcija može imati za neke temeljne ljudske vrijednosti poput ljubavi, prijateljstva, dostojanstva, obitelji i društva.

U skladu s tim cilj odgoja i obrazovanja iz oblasti etike i antikorupcije je:

- Razvijanje antikorupcijske svijesti kod najmlađih
- Razvijanje svijesti o poželjnim i moralnim vrijednostima, te sposobnosti za pravilno moralno rasuđivanje i donošenje ispravnih odluka
- Upoznavanje sa pojmovima kao što su prijevarena, mito/podmićivanje, iznuda, kupovina povlastica, pronevjera, zloupotreba položaja, nepotizam i slično, kao nepoželjno i neprihvatljivo ponašanje
- Razvijanje kritičkog mišljenja i sposobnosti uočavanja društveno neprihvatljivog ponašanja
- Razvijanje socijalnih kompetencija učenika
- Razvijanje sposobnosti procjene vlastitog ponašanja, te odgovornosti prema sebi i drugima, kroz specifične iskustvene aktivnosti.

Očekivani rezultati su:

- Razumijevanje ključnih pojmova kao što su podmićivanje, iznuda, pronevjera, prijevvara, zloupotreba položaja i sl.
- Sposobnost učenika da kritički procjenjuju odnos između individualnih karakteristika, socijalnog konteksta i koruptivnog ponašanja
- Sposobnost učenika da kritički procjenjuju različite životne situacije i odnose među ljudima, te prepoznaju ispravna i pravedna ponašanja i aktivnosti koje promoviraju socijalno prihvatljivo ponašanje u neposrednom okruženju
- Svijest o posljedicama koruptivnih ponašanja i spremnost učenika da preuzmu odgovornost za posljedice nepravilne procjene i odluke
- Spremnost za iznošenje osobnog stava o koruptivnom ponašanju i sposobnost argumentiranja istog.

Daljnja operacionalizacija ciljeva i očekivanih ishoda moguća je u okviru razrade konkretnog nastavnog sata.

AKTIVNOSTI

Lista tema koje bi trebalo obuhvatiti ovakvim vidom obrazovanja tiče se upravo glavnih pojmova koji se vezuju za korupciju. Neke od tema koje bi trebalo obvezno obraditi date su u nastavku u primjerima nastavnih sati za svaki od razreda. Najučinkovitiji način da se djeci ove dobi približi problem korupcije i neetičnog ponašanja jesu stvarni ili zamišljeni slučajevi o kojima će oni moći raspravljati i sami zaključiti gdje su granice etičnog. Treba im dati priliku da se sami suoče s određenom etičkom dilemom i donesu odluku o tome kako bi trebalo ispravno postupiti i zašto. Ono što je naročito važno u uporabi ovakvih metoda jeste da učenici razumiju da čak i najsitnija djela korupcije, neetičkog ponašanja, imaju ozbiljne posljedice za društvo, te da čak i manja kršenja etičkih normi postavljaju osnovu za kasnija ozbiljnija djela, kao što su ona koja se smatraju korupcijom. Jedan od mogućih primjera koji će djeci pobliže rasvijetliti razliku između neetičnog i koruptivnog ponašanja je i pitanje u koju oni školu žele ići

nakon što uspješno završe osnovnu školu. Kada izraze svoje želje, učitelj ih jednostavno pita kako bi se osjećali da se ne uspiju upisati u željenu školu zbog nekoga tko ima puno gore ocjene od njih, ali je dao mito ili je rođak ravnatelja škole ili nekoga drugog tko ima utjecaj. Naravno, postoji niz drugih sličnih pitanja i primjera.

Metode za ostvarivanje postavljenih ciljeva i forme realizacije aktivnosti su raznovrsne i ne bi trebale biti uniformne. Nije neophodno da se definirani ciljevi ostvaruju isključivo na satovima određenog nastavnog predmeta, npr. vaspitnog rada sa odjeljenskom zajednicom ili pak na nekoj od vannastavnih aktivnosti. Postoji mogućnost i preporučljivo je da se ciljevi edukacije iz oblasti antikorupcije integriraju i ostvaruju zajedno sa ciljevima svih redovnih nastavnih predmeta. U primjerima koji slijede to je i prezentirano. Definirane ciljeve i očekivane ishode moguće je ostvariti uporedo sa ostalim ciljevima odgojno-obrazovnog rada u bilo kojem od nastavnih predmeta. Naprimjer, odgovore na zadatke i problemske situacije iz oblasti etike i antikorupcije, učenici mogu pisati i uokvirivati u geometrijske slike koje rade iz matematike (trokut, pravokutnik, kvadrat, krug...), mogu pisati pismene radove na temu *Kakvog je oblika prijevera ili podmićivanje* ili zašto je baš kao takvu vide, mogu objašnjavati zašto su neka od koruptivnih ponašanja o kojima razgovaraju određene boje, kojom jedinicom mjere ih možemo, ili ne možemo mjeriti... Moguće ih je dovesti u vezu i sa sadržajima iz prometnog vaspitanja i oblikom prometnih znakova koji izražavaju zabranu i slično. Lista mogućnosti je neiscrpna i nastavnik ima slobodu da ispolji svoju metodičko-didaktičku kreativnost.

PRIRUČNIK

ZA UČITELJE RAZREDNE NASTAVE

PRIMJERI NASTAVNIH JEDINICA I PROJEKATA

Primjer br. 1

Naziv škole:		Nastavnik:			
Predmet: HRVATSKI/ BOSANSKI/SRPSKI JEZIK		Odjeljenje			
		Sat			
Razred: I	Školska godina:	Vrijeme			
		Datum			

PRIPREMA ZA NASTAVNI SAT

NASTAVNA CJELINA: KNJIŽEVNOST

TEMA: ETIKA I KORUPCIJA

PODTEMA: PRIJEVARA

NASTAVNA JEDINICA: GAVRAN I LISICA, BASNA

TIP SATA:

a) **obrada novog sadržaja** b) ponavljanje c) vježbanje d) sistematizacija
e) (upiši)

NASTAVNE METODE:

a) **razgovor** b) **izlaganje** c) demonstracija d) **tekst** e) diskusija
f) **pismeni rad** g) laboratorijski i **praktični rad** h) samostalni rad
i) CRTANJE

OBLICI RADA:

a) **frontalni** b) skupni c) individualni d) **rad u parovima** e) **interaktivni**
f) (upiši)

CILJEVI SATA:

a) obrazovni: RAZVIJATI GOVORNU KOMUNIKACIJU, IMENOVATI LIKOVE, ODREDITI JEDNU NJIHOVU OSOBINU, ZNATI ISPRAVNO I POSTUPITI PREMA OBLIKU KORUPCIJE (PRIJEVARE)

b) odgojni: RAZVIJATI EMOCIONALNU OSJETLJIVOST, TOLERANCIJU, SAMOPOŠTOVANJE, PRIJATNU ATMOSFERU ZA RAD, PREPOZNATI LOŠE POSTUPKE

c) funkcionalni: UVODITI UČENIKE U TEMU ETIKE I ANTIKORUPCIJE KROZ RADIONICU NA SATU HRVATSKOG/BOSANSKOG/SRPSKOG JEZIKA, RAZVIJATI KRITIČKO MIŠLJENJE.

OČEKIVANI ISHODI: UČENICI ĆE MOĆI PREPOZNATI LOŠE POSTUPKE U VEZI SA KORUPTIVNIM DJELIMA PRIJEVARE, RADIONICOM ĆE SE UVODITI U SVJESNO IZBJEGAVANJE KORUPTIVNIH DJELA I PRIJAVLJIVANJE ISTIH.

ISHODI SE TEMELJE NA PSIHIČKOM, EMOCIONALNOM, MORALNOM I TJELESNOM RAZVOJU DJETETA U DOBI OD ŠEST GODINA, KAO I NA INDIKATORIMA I NAČINIMA UČENJA.

NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA

EZOP: "BASNE", FLOMASTERI, PAPIRI, CRTEŽI LISICE I GAVRANA, DVD SA BASNOM

LOKACIJA RADA:

a) škola b) prirodna sredina c) društvena sredina d) (upiši)

LITERATURA: EZOP: "BASNE", SLAĐANA ARAS: "KORUPCIJA", ZAGREB, 2007., "TKO SE BOJI KORUPCIJE JOŠ", BRUNO ĆURKO, IVANA KRAGIĆ, ZAGREB, 2012.

PLAN SATA

I DIO: MOTIVACIJA, NAJAVA CILJA I ZAPIS

II DIO: OBRADA BASNE, SPOZNAJNO-DOŽIVLJAJNA ANALIZA, PRIJEVARA

III DIO: EVALUACIJA

ARTIKULACIJA SATA

(koncept, bilješke, zadaci, plan ploče, pitanja)

I. UVODNI DIO:

SA UČENICIMA NAJPRIJE RAZGOVARATI O DANAŠNJEM DANU, KAKVO JE VRIJEME, ČITANJE BASNE "GAVRAN I LISICA"

NAJAVA CILJA SATA I ZAPIS NA PLOČI.

GAVRAN I LISICA – Ezop

Gavran ukrade komad sira i sjedne na drvo da ga pojede.

Tek što je to lisica opazila, odmah je poželjela taj lijepi zalogaj, i počela misliti kako bi do njega došla.

Sasvim krotko i ponizno dođe drvetu i reče gavranu: "Lijepa ptico, kakvo divno perje imaš! Kako su sjajne tvoje oči, i kako sjajan kljun! Ako je još i tvoj glas takav, ti si onda kralj svih ptica!"

Gavranu je ta hvala veoma godila, pa odluči zapjevati da lisica čuje njegov glas. Otvori kljun, zakrešti, sir mu ispadne, a lija ga dobro dočeka, pohlepno pogradi i pojede. Stane mu se rugati govoreći: "Meni se htjelo sira zato sam te hvalila. E, moj gavrane, svega imaš samo pameti nemaš."

Postiđen, gavran odleti dalje.

II. GLAVNI DIO:

- KO SU GLAVNI LIKOVI OVE PRIČE?
- KAKAV JE GAVRAN? (LAKOVJERAN)
- KAKVA JE LISICA? (MUDRA)
- KOJE LJUDSKE OSOBINE IMA LISICA? (SKLONOST DA BEZ RADA SVE IMA)
- KOJE SU OSOBINE GAVRANA? (TAŠT)

RAD U PARU:

(NA PAPIRU ZALIJEPITI SLIKE GAVRANA I LISICE, OBOJITI IH I FLOMASTEROM NACRTATI MJESTO GDJE SE TO DOGAĐA – DRVO)

RAZMJENA URAĐENIH RADOVA GDJE ĆE SVAKI PAR DODATI NEŠTO NA CRTEŽ (AKO SU ČULI NEŠTO SLIČNO – NETKO JE NEKOGA VARAO – NACRTAJTE TO)

IZLAGANJE URAĐENIH RADOVA I RAZGOVOR.

- GAVRAN JE POVJEROVAO LISICI. ŠTO MISLITE ZAŠTO? (JER GA JE ONA PUNO HVALILA.)
- JE LI LISICA POSTUPILA ISPRAVNO? (AKO NIJE ZAŠTO, ILI AKO JESTE – ZAŠTO?)
- ŠTO BISTE VI URADILI DA STE NA MJESTU GAVRANA?
- KAKO BISTE VI NAZVALI LISIČIN POSTUPAK? (PRIJEVARA)
- BISTE LI ISPUSTILI DRAGU IGRAČKU KOJU JE VAŠ PRIJATELJ ŽELIO UZETI OD VAS AKO VAS ON PUNO HVALI?
- BISTE LI MU POVJEROVALI?
- ŠTO JE CILJ VAŠEG PRIJATELJA? (DA SE DOČEPA ŽELJENE IGRAČKE.)
- A KAKO BISTE NAZVALI TO ŠTO JE PRIJATELJ URADIO? (PRIJEVARA)
- ZNATE LI VI NEKOGA TKO JE IZVARAN ILI JE VARAO DRUGOGA?
- KAKO BISTE POSTUPILI PREMA VARALICI?
- REKLI BISTE RODITELJIMA ILI UČITELJICI?
- ŠTO BI RODITELJI URADILI, A ŠTO UČITELJICA?

III. ZAVRŠNI DIO:

- ISPRAVNO JE PRIJAVITI PRIJEVARU.
- IZVESTI ZAKLJUČAK:
- NE VJERUJ ONOME TKO TE PREVIŠE HVALI. VARALICU TREBA PRIJAVITI STARIJIMA, A STARIJI POLICIJI.

Domaća zadaća i uputa za sljedeći sat:

IZGLED ŠKOLSKE PLOČE

KNJIŽEVNOST:

GAVRAN I LISICA

EZOP

BASNA JE PRIČA U KOJOJ ŽIVOTINJE MOGU GOVORITI. TO JE NESTVARNA PRIČA.

PRIJEVARA: NEPOŠTENO POSTUPANJE ZBOG KORISTI.

Prostor za dopunu pripreme, napomene i analizu sata:

Nastavnik/ca:

Pregledao/la:

Primjer br. 2

RAZRADA SATA

Tema: Podmitljivi zeko

Razred: 1. i 2. (prvi i drugi)

Predmet:

- 1. razred – integracija predmetnih područja: Moja okolina, govor, izražavanje stvaranje i ritmika, sport, glazba
- 2. razred – integracija predmeta: maternji jezik, Likovna kultura, Glazbena kultura, Priroda i društvo

Oblik/metod rada:

Integrirani nastavni dan

- frontalni, individualni i rad u skupini
- metoda razgovora, metoda ilustracije i metoda usmenog izlaganja.

Potrebna sredstva:

- CD ili DVD sa pjesmom Zekini jadi ("Juri Zeka izdaleka, oblijeva ga znoj. Trči jadan žedan, gladan i uzdiše: "Joj!" Prepao se jer je netko povikao: "Stoj!" Pa će trkom da se skloni u kućerak svoj....") (You Tube: Zekini jadi, *pjeva Zdenka Vučković*)
- priča u slikama "Podmitljivi zeko"
- koverta (kesice ili paketići) sa pričom u slikama u vidu slagalice
- ljepljivo, selotejp, bojice koje učenici inače koriste
- papiri formata A3 za grupne panoje
- sveske i osnovni pribor.

Cilj sata:

- Upoznavanje učenika sa pojmom podmićivanja kao nepoželjnog i neprihvatljivog ponašanja, te osposobljavanje da prepoznaju podmićivanje u svakodnevnim životnim situacijama
- Razvijanje logičkog mišljenja, sposobnosti za pravilno moralno rasuđivanje i donošenje ispravnih odluka.

Očekivani rezultati:

Učenik će moći da:

- prepoznaje ispravna i pravedna ponašanja u neposrednom okruženju;
- prepoznaje aktivnosti koje promoviraju socijalno prihvatljivo ponašanje;
- uočava sadržaj slike i riječima i kraćim rečenicama ga povezuje u priču;
- ilustrira situacije davanja mita.

Prijedlog za odvijanje sata (detaljan opis planirane aktivnosti):**1. korak: Uvodna aktivnost**

Nakon pozdrava, dobrodošlice i uobičajenih aktivnosti na početku radnog dana, učenici se udobno smjeste na mjestu za okupljanje u učionici. Sjede u krugu, slušaju i pjevaju pjesmu "Zekini jadi".

2. korak: Priča po nizu slika: "Podmitljivi zeko"

Učenici su i dalje na mjestu za okupljanje i sjede u krugu.

Priča po nizu slika "Podmitljivi zeko" je predstavljena na tri slike, nacrtane na papiru, koje nastavnik jednu po jednu lijepi na ploči, panou ili nekom drugom prigodnom mjestu i inicira razgovor o slikama.

Lijepi prvu sliku na kojoj su prikazani zeko i kornjača kako stoje na startnoj liniji i treba da učestvuju u trci. Inicira razgovor o slici. Moguća pitanja za razgovor:

- Tko se nalazi na slici?
- Za što se spremaju zeko i kornjača? Na osnovu čega znaju odgovor na ovo pitanje?
- Želi li netko da opiše kako se odvija trka?
- Što mislite tko bi trebao pobijediti?
- Koje osobine najbolje opisuju zeku, a koje kornjaču?

Lijepi drugu sliku na kojoj kornjača punom korpom mrkve potkupljuje zeku kako bi prva stigla na cilj i pobijedila u trci. Pitati učenike:

- Što vidite na ovoj slici?
- O čemu razgovaraju kornjača i zeko na slici?
- Što mislite, zašto kornjača daje mrkvu zeki?

Lijepi i treću sliku na kojoj zeko naslonjen na drvo jede mrkvu, dok se kornjača nalazi na cilju i slavi pobjedu. Pitanja:

- Može li netko objasniti što prikazano je na ovoj slici?
- Kako se završila ova priča?
- Da li je u stvarnom životu moguće da u trci kornjača pobijedi zeca? Zašto?
- Zašto je u ovoj trci kornjača pobijedila?
- Da li je u ovoj priči netko loše postupio? Zašto?
- Da li je ispravno davati nekom ono što on jako želi kako bismo mi lakše ostvarili svoje ciljeve i želje?
- Da li je ispravno od nekog uzimati novac ili nešto drugo što mi želimo, kako bismo mu u nečemu pomogli?
- Tko je dao, a tko je uzeo mito u ovoj priči?
- Što je posljedica uzimanja mita u ovoj priči?

Navesti pojam MITO i PODMIĆIVANJE i povezati ih sa onim što je kornjača uradila u priči.

Kroz razgovor s učenicima doći do pouke ove priče: Treba na pošten i pravedan način obavljati svoje dužnosti i obveze, a ne podmićivanjem ili potplaćivanjem drugih kako bismo ostvarili neku osobnu korist. Ove loše načine ponašanja nazivamo MITO.

3. korak: Slagalica – zeko i kornjača

Učenici sjedaju na svoja mjesta, skupine od tri ili četiri učenika dobijaju kovertu sa slagalicom *Zeko i kornjača*. (Riječ je o tri sličice koje je nastavnik prethodno nacrtao i kopirao u dovoljan broj primjeraka. Sličice ne trebaju biti u boji.)

Nastavnik objašnjava da se u koverti nalaze sličice koje u vidu slagalice trebaju sastaviti i zalijepiti na panoe (veće papire koje je nastavnik

pripremio). Pošto u ovom slučaju kornjača ne podmićuje zeku, priča će imati drugačiji završetak. Sličice trebaju zalijepiti po pravilnom redoslijedu, kako bi nastala nova priča, onako kako bi zaista trebala da izgleda, bez podmićivanja.

Nastavnik obilazi učenike, prati što rade, po potrebi daje dodatne upute i razgovara s učenicima. Sugerirati učenicima da najprije odrede redoslijed slika, razmisle da li je on ispravan, pokušaju ispričati priču prema redoslijedu koji su napravili, pa da tek onda lijepe.

Nakon što sastave i zalijepu novu priču po nizu slika, učenici trebaju obojiti slike i dati priči novi naslov (to više nije priča *Podmitljivi zeko*). Pano mogu ukrašavati prema osobnoj želji. Potrebno je da napišu i imena i prezimena članova skupine (uz napomenu da oni koji znaju, sami pišu svoje ime i prezime i pomažu drugarima koji to još uvijek nisu u mogućnosti da urade. Alternativa je da nastavnik napiše ime i prezime učenika na poseban papir, a da učenici preslikavaju na pano napisano ime i prezime.)

Slijedi izlaganje učeničkih panoa na vidnom mjestu u učionici, pričanje nove priče i upoređivanje dvije priče. Ključno pitanje:

- Što je ispravno, a što nije ispravno?

4. korak

Kako bi zadovoljili potrebu za kretanjem organizirati trku učenika, s obvezatnim obilježavanjem startne pozicije i cilja. Kako bi imali više pobjednika, moguće je organizirati trku više skupina učenika.

5. korak: Razgovor o situacijama u kojima se javlja podmićivanje

Navoditi konkretne primjere i tražiti da učenici iznesu i obrazlože svoje stavove o datim situacijama.

Primjeri:

- Da li biste uradili nekom zadaću ako vam on plati nečim što vi jako volite? (*Užinom koja vam se sviđa, slatkišem koji volite, novcem...*)

- Da li biste slagali svoje roditelje ako vam netko za to ponudi nešto što želite? (*Navesti neki primjer*)
- Da li biste se družili sa nekim samo zato što vam kupuje ili poklanja užinu svaki dan?
- Zamislite da ste vi učitelj, da li biste nekom od učenika davali bolje ocjene samo zato što je sin ili kćerka vašeg druga?

Razgovarati o ovim situacijama. Pitati učenike da li su se nekada našli u nekoj od ovakvih situacija? Da li se netko blizak njima našao u nekoj od ovih ili sličnoj situaciji? Kako treba reagirati ako se nekada nađemo u sličnoj situaciji? Da li bi oni ponudili ili uzeli mito?

6. korak: Ilustriranje jedne od situacija u kojoj su se učenici našli

Učenici u svoje sveske ilustriraju neku od ovih ili sličnu situaciju u kojoj su se našli. Ukoliko nisu bili u takvoj situaciji mogu zamisliti i ilustrirati situacije podmićivanja i uzimanja mita, kao i suprotnu, ispravnu situaciju, u kojoj nema podmićivanja. Tako će svaki učenik u svojoj svesci imati ilustraciju neispravne i nemoralne situacije podmićivanja i uzimanja mita, kao i ispravnu i moralnu situaciju kako bi trebalo da se ponašaju. Iznad ilustracija treba da napišu NE, odnosno DA, u smislu “ispravno” i “neispravno”.

Nastavnik cijelo vrijeme obilazi učenike tokom rada i pomaže im ukoliko je to potrebno.

Ovo je istovremeno i evaluacija, kao i 7. korak.

(Omogućiti učenicima da svoje ilustracije završe kod kuće, ukoliko nisu stigli u školi.)

7. korak: Zaključivanje dana

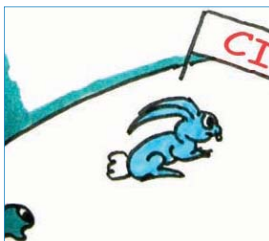
Pitati učenike što su taj dan novo naučili i što će zapamtiti.

Materijali:

Priča po nizu slika "Podmitljivi zeko"

Slagalica "Zeko i kornjača"

Primjer br. 3

Naziv škole:		Nastavnik:				
Predmet: ODJELJENSKA ZAJEDNICA		Odjeljenje				
		Sat				
Razred: II	Školska godina:	Vrijeme				
		Datum				

PRIPREMA ZA NASTAVNI SAT**NASTAVNA TEMA:** KORUPCIJA**PODTEMA:** PODMIĆIVANJE, MITO ILI POTKUPLJIVANJE**NASTAVNA JEDINICA:** CRVENKAPICA – IZOKRENUTA BAJKA**TIP SATA:**

a) **obrada novog sadržaja** b) ponavljanje c) vježbanje d) sistematizacija
e) (upiši)

NASTAVNE METODE:

a) **razgovor** b) **izlaganje** c) demonstracija d) **tekst** e) diskusija
f) pismeni rad g) laboratorijski i praktični rad h) **samostalni rad**
i) **CRTANJA**

OBLICI RADA:

a) **frontalni** b) **grupni** c) individualni d) rad u parovima e) **interaktivni**
f) (upiši)

CILJEVI SATA:

a) obrazovni: UVESTI UČENIKE U POJAM KORUPCIJE, PODUČITI IH KAKO ISPRAVNO POSTUPITI, PREPOZNAVANJE OBLIKA KORUPCIJE U STVARNOM OKRUŽENJU

b) odgojni: POTJECATI SOCIJALIZACIJU SVAKOG DJETETA, POTJECATI POŠTIVANJE RAZLIČITOSTI, STVARATI PRIJATNO OKRUŽENJE ZA RAD, POTJECATI USVAJANJE POZITIVNIH STAVOVA

c) funkcionalni: RAZVIJATI OSJEĆAJ ODGOVORNOSTI PREMA SEBI I DRUGIMA, RAZVIJATI KRITIČKO MIŠLJENJE, LOGIČKO PAMĆENJE I ZAKLJUČIVANJE.

ISHODI: UČENICI ĆE NA KRAJU SATA MOĆI PREPOZNATI PODMIĆIVANJE KAO OBLIK KORUPCIJE, UOČITI NEPRIMJERENE POSTUPKE I PONAŠANJA, DONIJETI ZAKLJUČKE O POSTUPCIMA, DONIJETI ODLUKU KAKO ISPRAVNO POSTUPITI.

NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA:

ČART PAPIR, MARKERI U BOJI

LOKACIJA RADA:

a) škola b) prirodna sredina c) društvena sredina d) (upiši)

LITERATURA:

Bajka Crvenkapica

PLAN SATA

I DIO: JUTARNJI SASTANAK, MOTIVACIJA, NAJAVA I ZAPIS CILJA

II DIO: OBRADA TEME, IZRAŽAVANJE DOŽIVLJAJA, SPOZNAJNO-DOŽIVLJAJNA ANALIZA

III DIO: SINTEZA I EVALUACIJA

ARTIKULACIJA SATA

(koncept, pribilješke, zadaci, plan ploče, pitanja)

IV. UVODNI DIO:

- JUTARNJI SASTANAK: POZDRAV, VIJESTI IZ OBITELJI, VRIJEME, KALENDAR PRIRODE, TJELOVJEŽBA UZ PJESMU “Tko se vuka boji još”.
- MOTIVACIJA:
- ČITANJE BAJKE “CRVENKAPICA” DO TRENUTKA KAD SE POJAVLJUJE LOVAC I UGLEDA VUKA. VUK JOŠ NIJE STIGAO POJESTI BAKU.

V. GLAVNI DIO:

EMOCIONALNA PAUZA. NASTAVLJANJE BAJKE SA DRUGAČIJIM KRAJEM:

"KAD JE VUK UGLEDAO LOVCA UPLAŠIO SE I ZA SVOJ ŽIVOT I ZA SVOJ OBJED. NAMJERAVAO JE POJESTI BAKU, A ZATIM I CRVENKAPICU.

KAKO JE BIO DOSJETLJIV, A LIJEN DA RADI I SEBI OSIGURA OBJED OBRATIO SE LOVCU:

"ZNAŠ ŠTO, KAKO BI BILO DA TI DARUJEM VELIKU KUĆU NA MORU I NOVI BMW, A DA TI ZABORAVIŠ DA SI ME VIDIO I PRODUŽIŠ SVOJIM PUTEM?"

NESTRPLJIVO JE ČEKAO ODGOVOR.

"PRISTAJEM", REČE LOVAC, "AKO MI ODMAH DAŠ KLJUČEVE KUĆE I AUTA".

VUK ZAVUČE ŠAPU U DŽEP I PRED A MU KLJUČEVE, A LOVAC PRODUŽI SVOJIM PUTEM."

EMOCIONALNO-DOŽIVLJAJNA ANALIZA

- ŠTO JE VUK URADIO POSLIJE?
- JE LI LOVAC RAZMIŠLJAO ŠTO ĆE BITI SA BAKOM I CRVENKAPICOM?
- JESU LI SE BAKA I UNUKA MOGLE SPASITI?
- ZAŠTO JE LOVAC IZABRAO KUĆU I AUTO A NE SPAŠAVANJE ŽIVOTA BAKE I UNUKE?
- KAKAV JE BIO LOVAC?
- KOJE SU POSLJEDICE NJEGOVOG DJELA ZA BAKU I UNUKU?
- KAKO SE OSJEĆALA MAMA KAD JE SAZNALA ZA DOGOVOR VUKA I LOVCA?
- JE LI GA NEKOME PRIJAVILA?
- TKO JE KRIV ŠTO SU BAKA I CRVENKAPICA TRAGIČNO ZAVRŠILE?
- BISTE LI VI PRISTALI NA TAKO NEŠTO?
- JESTE LI NEKOME NEKADA NAPISALI ZADAĆU A ON VAMA DAROVAO DUGO ŽELJENU IGRAČKU?
- BISTE LI LAGALI RODITELJIMA AKO VAM NETKO PONUDI NEŠTO ŠTO ŽELITE?

42 Etika i antikorupcija: 1.-4. razred osnovne škole

- JESTE LI VI NEKADA NEKOGA PODMITILI DA VAM NAPIŠE ZADAĆU ILI LEKTIRU?
- JESTE LI VI OD NEKOGA PRIMILI MITO KAKO NE BISTE REKLI UČITELJICI ILI RODITELJIMA ZA NEŠTO NEPOŠTENIŠTVO ŠTO JE NETKO URADIO?

PROČITATI ZATIM PRAVI ZAVRŠETAK PRIČE I USPOREDITI.

RAD U SKUPINI: (ČLANOVI SE MOGU MIJENJATI U SKUPINI I TAKO DOPRINOSITI KREATIVNOSTI RADA.)

NA PAPIRU NAPIŠITE ILI NACRTAJTE ŠTO BISTE VI URADILI DA STE BILI NA LOVČEVOM MJESTU I DA STE MOGLI SPASITI BAKU I UNUKU. MOŽETE NAPISATI I JE LI LOVČEV POSTUPAK BIO PRAVEDAN.

BISTE LI GA PRIJAVILI I KOME?

IZLAGANJE RADOVA I DONOŠENJE ZAKLJUČKA:

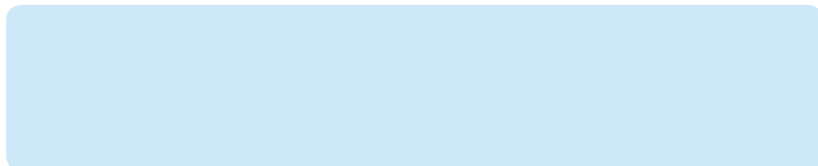
LOVAC JE BIO NEPRAVEDAN I POTKUPLJIV. ZAMIJENIO JE DVA ŽIVOTA ZA KUĆU I AUTO.

VI. ZAVRŠNI DIO:

EVALUACIJA:

TAKVE POSTUPKE MOŽEMO NAZVATI MITOM, POTKUPLJIVANJEM ILI PODMIĆIVANJEM. NAUČILI SMO NOVU RIJEČ – MITO, POTKUPLJIVANJE ILI PODMIĆIVANJE, ŠTO ZNAČI PRIMANJE I DAVANJE DARA NEKOME ZA UČINJENU USLUGU.

Domaća zadaća i naputak za slijedeći sat:

IZGLED ŠKOLSKE PLOČE

CRVENKAPICA IZOKRENUTA BAJKA

MITO, POTKUPLJIVANJE ILI PODMIĆIVANJE - DAVANJE ILI PRIMANJE
DARA ZA UČINJENU USLUGU

Prostor za dopunu pripreve, napomene i analizu sata:

Nastavnik/ca:

Pregledao/la:

Primjer br. 4

RAZRADA SATA**Tema:** Da li se drugarstvo/prijateljstvo može kupiti?**Razred:** 3. (treći)**Predmet:**

- Odgojni rad sa odjeljenskom zajednicom (OROZ)

Oblik/metoda rada:

- frontalni i individualni oblik rada
- metoda razgovora, metoda usmenog izlaganja, metoda ilustracije i pisanih radova.

Potrebna sredstva:

- CD sa pjesmama za djecu, pjesma "Drugarstvo", Dragan Laković (You Tube)
- papiri za pisanje pisama
- bojice.

Cilj sata:

- Razvijanje svijesti da se svako pravo drugarstvo/prijateljstvo dokazuje djelom, gradi pravednim i moralnim postupcima i ponašanjem
- Razvijanje socijalnih kompetencija učenika.

Očekivani rezultati:

Učenik će moći:

- uočiti i objasniti razliku između "pravog" i "kupljenog" prijateljstva;
- procijeniti i zauzeti stav prema "kupovini prijateljstva".

Prijedlog za odvijanje sata (detaljan opis planirane aktivnosti):**1. korak: Uvodni dio**

Slušanje i pjevanje pjesme "Drugarstvo" Dragana Lakovića

Razgovor nakon slušanja pjesme:

- Što je drugarstvo? Kada si drugu potreban a kada nisi?
- Kada i kako se stječe drugarstvo?
- Vjerujete li da je ponekad moguće da se ljudi druže čitav život, a da se nikad ne upoznaju dokraja? Što to znači?
- U kojim situacijama se može vidjeti pravo, istinsko prijateljstvo?
- Da li se drug može kupiti? Kako i zašto?

2. korak

Razgovor: Situacija u školi

Marko i Davor

Marko ide u treći razred. Jako bi želio da se druži sa Davorom, ali ga Davor ne primjećuje. Uočio je da Davor voli autiće, pa je odlučio da mu jedan pokloni...

- **Što mislite, što se onda desilo? Da li je Davor prihvatio autić? Da li su postali prijatelji? Da li je to pravo prijateljstvo? Može li se poklonom dobiti prijatelj?**

... Marko je bio presretan. Od tada su se često igrali i družili. Jednog dana je Davoru trebala pomoć. Na velikom odmoru je zamolio Marka da mu objasni pismeno sabiranje jer ga nije dobro shvatio. Marko je odbio. Tražio je od Davora da se igraju. Davor se naljutio i rekao da nisu više prijatelji...

- **Da li je Marko postupio kao prijatelj? Zašto?**
- **Da li je Davor postupio kao prijatelj? Zašto?**
- **Da li je ovo bilo pravo prijateljstvo?**
- **Što je Marko mislio kad je poklonio autić? Može li se kupiti prijatelj? Da li su Davor i Marko znali kako se stječe pravi prijatelj?**
- **Kako se stječe pravi prijatelj?**

Zadatak za učenike:

Polovica učenika piše pismo Marku, a druga polovica Davoru, na temu: *Kako nastaje pravo prijateljstvo?*

Evaluacija:

Učenici crtaju svog najboljeg druga, u situaciji kad pomažu jedan drugom i pišu mu poruku o drugarstvu/prijateljstvu koje se ne može kupiti.

Primjer br. 5

Naziv škole:		Nastavnik:				
Predmet: SAT ODJELJENSKE ZAJEDNICE		Odjeljenje				
		Sat				
Razred: III	Školska godina:	Vrijeme				
		Datum				

PISANA PRIPREMA ZA SAT ODJELJENSKE ZAJEDNICE**TEMA:** KORUPCIJA**NASTAVNA CJELINA:** NEPOTIZAM (PROTEŽIRANJE RODBINE I PRIJATELJA)**NASTAVNA JEDINICA:** SVE IVANOVE PETICE**TIP SATA:** OBRADA NOVOG GRADIVA**OBLIK RADA:** FRONTALNI, SKUPNI, INTERAKTIVNI, INDIVIDUALNI**METODE RADA:** IZLAGANJA, DEMONSTRACIJE TEKSTA, PISANJA, ČITANJA, VIZUALIZACIJE**CILJEVI I ZADACI:**

- a) obrazovni: DJECA ĆE ZNATI PREPOZNATI OBLIK KORUPCIJE, RAZVIJATI STAVOVE ZA ISPRAVNO POSTUPANJE, STVARANJE OTPORA ZA SLIČNE SITUACIJE
- b) odgojni: RAZVIJANJE POZITIVNE ATMOSFERE ZA RAD, TOLERANCIJA, SAMOPOŠTOVANJE, POTICANJE SAMOPROCJENE I POŠTIVANJE DRUGIH I DRUGAČIJIH
- c) funkcionalni: RAZVIJANJE LOGIČKOG I KRITIČKOG MIŠLJENJA I PAMĆENJA, PRIMJENA NAUČENOG, ANALIZA SLIČNIH SITUACIJA, LOGIČKO ZAKLJUČIVANJE

NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA:

ČART PAPIR, FLOMASTERI, KOLAŽ PAPIR, NASTAVNI LISTIĆI (STRIP)

PLAN SATA:**I UVODNI DIO:** MOTIVACIJA, NAJAVA I ZAPIS CILJA**II GLAVNI DIO:** OBRADA NASTAVNE JEDINICE, ANALIZA, UOPČAVANJE**III ZAVRŠNI DIO:** EVALUACIJA**ARTIKULACIJA SATA**

(koncept, pribilješke, zadaci, pitanja, plan ploče)

UVODNI DIO SATA:

MOTIVACIJA: RAZGOVARAJU ČUPKA I LUDA GLJIVA IVA (POKAZATI NACRTANE LIKOVE KROZ STRIP).

ČUPKA SE ŽALI IVI KAKO IVAN IZ NJENOG RAZREDA UVIJEK, BAŠ UVIJEK DOBIJE PET, IAKO TO NAJČEŠĆE NE ZASLUŽI. PITA GLJIVU IVU ŠTO DA RADI I KAKO DA SE IZBORI SA TAKVOM NEPRAVDOM.

STRIP "ČUPKA I LUDA GLJIVA IVA" (strip u četiri slike)

(Čupka je djevojčica koja jako voli prirodu i veoma bujne mašte. Za sve svoje nedoumice traži rješenja u izmišljenom prijateljstvu sa gljivom muharom. Čak joj je dala i ime: Iva. Odabrala ju je zbog crvene boje klobuka sa velikim bijelim točkama jer je njena omiljena boja crvena.)

ČUPKA (otpuhujući):

MOŽEŠ MISLITI, ONAJ IVAN JE OPET DOBIO PET IAKO ODGOVOR NIJE BIO POTPUNO TOČAN! NJEMU UČITELJICA UVIJEK DA PET IAKO ON NE ZNA UVIJEK ODGOVOR I NE PIŠE BAŠ REDOVNO ZADAĆE.

LUDA GLJIVA IVA:

A ŠTO GA JE UČITELJICA PITALA?

ČUPKA:

PITALA GA JE DA NABROJI ŠTO SE SVE PIŠE VELIKIM SLOVOM A ON JE REKAO SAMO IMENA GRADOVA I NOGOMETNIH KLUBOVA! KAO DA JE NOGOMET NAJVAŽNIJA STVAR NA SVIJETU!

LUDA GLJIVA IVA:

A ŠTO JE TREBAO REĆI?

ČUPKA: (LJUTITO)

PA IMENA I PREZIMENA LJUDI, GRADOVA, SELA, RIJEKA, USTANOVA I, ŠTO JE NAJVAŽNIJE, POČETAK REČENICE! UČITELJICA JE REKLA DA JE ODLIČNO I DALA MU PET.

LUDA GLJIVA IVA:

A JESI LI TI TO ZNALA?

ČUPKA:

PA SAD SAM TI REKLA ŠTO JE TREBAO ODGOVORITI! SLUŠAŠ LI TI MENE UOPĆE?!

LUDA GLJIVA IVA:

SLUŠAM, SLUŠAM. ŠTO SAM TI JA KRIVA? PA IVANU SI TREBALA REĆI ISPRAVAN ODGOVOR, A I UČITELJICI.

ČUPKA:

I DA ZNAŠ DA HOĆU, VEĆ SUTRA!

NAJAVA I ZAPIS CILJA NA PLOČU

UČENICI ĆE NA KRAJU SATA MOĆI PREPOZNATI I ODREDITI SE PREMA SLIČNIM NEPRAVDAMA I PROTEŽIRANJU PRIJATELJA I RODBINE. UPOZNAT ĆE I POJAM NEPOTIZAM.

GLAVNI DIO SATA:

ČITANJE STRIPA I ANALIZA UZ POMOĆ PITANJA.

- TKO JE UOPĆE IVAN?
- JE LI IVAN UČITELJIČIN ROĐAK ILI SIN?
- MOŽDA JE IVAN SIN BOGATIH RODITELJA?
- ŠTO ĆE SE DESITI AKO ČUPKA KAŽE RODITELJIMA?
- ŠTO BI BILO AKO JE ČUPKA POGRIJEŠILA?
- JE LI ONA MOŽDA LJUBOMORNA NA IVANA?
- ZAŠTO JE ČUPKA OSJEĆALA DA JE NEPRAVEDNO ŠTO IVAN DOBIJA PETICE IAKO NIJE ZASLUŽIO?
- KAKO SE OSJEĆALA ZBOG TOGA?
- JESU LI I NJENI PRIJATELJI IZ RAZREDA ISTO OSJEĆALI?
- JE LI ČUPKA RAZGOVARALA SA NEKIM O TOJ SITUACIJI?

UOPĆAVANJE:

UČENICI ĆE NAPISATI NA ČART PAPIR KOME BI SE ONI OBRATILI KAKO BI SE UTVRDILO JESU LI IVANOVE PETICE PLOD ZNANJA ILI PRIJATELJSKE NAKLONOSTI UČITELJICE PREMA NJEMU.

NAKON TOGA ĆE SVAKA SKUPINA IZNIJETI SVOJE MIŠLJENJE I KROZ DISKUSIJU BRANITI SVOJ STAV.

ZAVRŠNI DIO SATA:

AKO JE ČUPKA U PRAVU ČINI LI UČITELJICA "MEDVJEDU USLUGU" IVANU? ZNAJU LI UČENICI ZA SLIČAN SLUČAJ?

UVOĐENJE POJMA NEPOTIZAM KAO PODRŠKA I NEZASLUŽENA KORIST ZBOG RODBINSKIH ILI PRIJATELJSKIH ODNOSA.

Primjer br. 6

RAZRADA SATA**Tema:** Nagovorili su me**Razred:** 3. (treći)**Predmet:**

- Odgojni rad sa odjeljenskom zajednicom (OROZ)

Oblik/metoda rada:

- frontalni rad, individualni i rad u skupini
- metoda razgovora, metoda usmenog izlaganja, metoda ilustracije i pisanih radova.

Potrebna sredstva:

- pano s marionetom (marioneta može biti prezentirana i na računaru); nastavni listići za rad skupina

Cilj sata:

- Razvijanje kritičkog mišljenja i sposobnosti uočavanja društveno neprihvatljivog ponašanja
- Razvijanje sposobnosti procjene vlastitog ponašanja, te odgovornosti prema sebi i drugima i društveno prihvatljivom ponašanju, kroz specifične iskustvene aktivnosti.

Očekivani rezultati:

Učenik će moći:

- razlikovati ispravna i pravedna ponašanja u konkretnoj situaciji
- na pravi način sagledati situaciju, zatim ispravno odlučiti
- prepoznati posljedice podmićivanja
- preuzeti odgovornost za posljedice nepravilne procjene.

Prijedlog za odvijanje sata (detaljan opis planirane aktivnosti):**1. korak**

Učenici i nastavnik sjede u polukrugu i promatraju pano sa klovnom-marionetom (ili sliku na računaru). Voditi razgovor o pojmu "marioneta".

- Kako se zove ova lutka? (Ukoliko niko od učenika ne zna što je *marioneta* nastavnik to treba objasniti.)
- Što mislite tko pokreće marionetu? Tko drži konce?
- Zamislite da ste na mjestu ove lutke. Kako biste se osjećali? Zašto?
- Kako netko može da utječe na vaše ponašanje?
- Osim roditelja i nastavnika koji vas savjetuju kako da se ponašate i tako utječu na vas, tko još utječe na vas i na vaše ponašanje?
- Da li se nekada dogodilo da vas netko nagovara i usmjerava na nešto što ne želite raditi?

Kroz razgovor vođen uz pomoć pitanja doći do bitnih utjecaja kao što su: **mediji, internet, ulica, idoli, vršnjaci** itd.

Dok učenici navode **tko** i na koji način utječe na njih, nastavnik odgovore upisuje u oblačiče iznad marionete.

2. korak

U ovom koraku se fokusiramo na utjecaj vršnjaka.

- Tražiti od učenika da navedu neku situaciju u kojoj su njihovi drugovi/vršnjaci utjecali na njih.

Ukoliko učenici ne navedu pozitivan primjer, potrebno je da nastavnik navede neke pozitivne primjere utjecaja vršnjaka.

Slijedi čitanje priče "**Nagovorili su me**", uz prethodno upoznavanje učenika da će nakon priče dobiti zadatke koje će rješavati u skupinama.

Nastavnik čita priču, a nakon kratke emocionalne pauze, inicira razgovor, kako bi učenike što adekvatnije pripremio za rad u skupinama.

Pitanja za razgovor nakon čitanja priče:

- Zašto je Marko pristao na nagovor da provale u školu? Što je želio postići? Čega se plašio? Čime su mu zaprijetili i kako su ga podmitili?

Razgovor treba voditi u pravcu da učenici razumiju i odgovore što je Marka navelo da se upusti u ovakvu avanturu.

3. korak: Rad u skupinama

Svaka skupina dobije listić sa zadatkom i 10-ak minuta da razgovaraju i usuglase mišljenja.

(Ukoliko se opredijelimo da učenicima damo zadatak da dramatiziraju svoje rješenje, što je poželjno za ovaj uzrast i sigurno bi povećalo efikasnost ove teme, realizaciju treba produžiti na dva školska sata.)

4. korak

Slijedi izvještavanje skupina i diskusija o svakom zadatku. Nakon svakog izvještavanja izvući zaključak.

Ne treba izostaviti zaključak koji se odnosi na posljedice cjelokupne situacije (odlazak u policijsku postaju; osjećanje stida kod svih dječaka; ostala osjećanja kao: povrijeđenost zbog prijevare, kajanje i sl; osudu vršnjaka u razredu, pa i ostalih u školi kada su čuli što se dogodilo; eventualna kazna, kako u školi tako i od strane roditelja...)

Evaluacija:

Razgovarati o sličnim životnim situacijama i mogućim posljedicama.

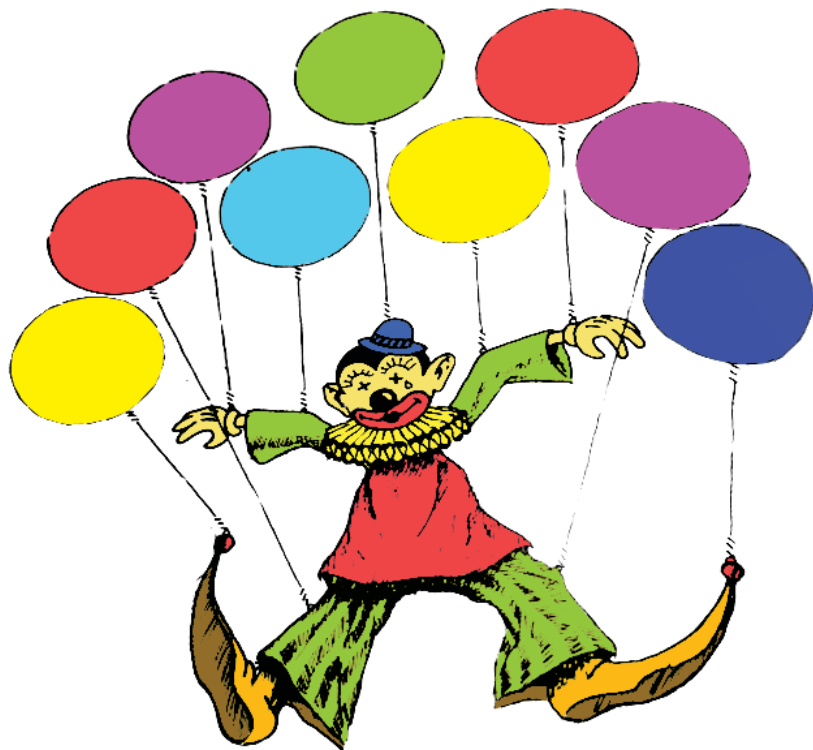
Naglasiti da svatko snosi odgovornost za sopstveno ponašanje i da to što "nas je netko nagovorio" ne umanjuje našu odgovornost.

Pitati učenike što su naučili taj dan?

Svaki učenik treba napisati kakvu je pouku izvukao!

Materijali:

Pano s marionetom

Priča: "Nagovorili su me"

Bilo je lijepo i sunčano subotnje poslijepodne. Marko je sjedio ispred zgrade na stepenicama ulaza u zgradu. Bio je sam i dosađivao se. Pitao se gdje su njegovi vršnjaci i što je s njima, kad nikoga nema. Dok je tako razmišljao, iznenada, iza ugla izađoše David i Milan.

"Marko, što radiš?", upita David. "Ništa, dosađujem se i ubijam od dosade. Je l' imate možda neku ideju što da radimo", reče Marko. "Hajdemo do školskog dvorišta da vidimo što se tamo dešava", reče Milan.

Ođsetali su do školskog dvorišta, ali ni tamo nije bilo nikoga.

"Ej, a da se malo zezamo... da provalimo u školu i napravimo mali kaos u njoj", reče David.

Marko je oklijevao. Nije bio siguran da je to baš dobra ideja.

"Pa, ne znam, što ako nas uhvate, onda ćemo stvarno biti u problemu. Može da naiđe policija i gotovi smo."

"Ma hajde, Marko, neće nas uhvatiti, što ti je, što si se uplašio", reče Milan, "uostalom, nećemo pretjerivati, samo ćemo se malo zezati". "Uostalom, ako ne želiš nisi više ni dobrodošao u naše društvo. Ako pristaneš dat ću ti onu svoju loptu koja ti se dopada."

"Pa, dobro hajde", reče Marko nevoljno. Nije bio baš oduševljen idejom, ali je htio da ostane sa drugarima.

I dok su tako preturali po kabinetima škole iznenada je naišao čuvar. Odmah je pozvao policiju, ali i njihove roditelje. Djeca su sa svojim roditeljima otišla u policijsku postaju. Kada su Marka roditelji upitali zašto je to uradio, odgovorio je: "Oni su me nagovorili."

Nastavni listići za rad skupina**Prva skupina**

- Razgovarajte u skupini i zamislite kako će reagirati učiteljica kada dječaci dođu u školu. Kako će postupiti i što će poduzeti?
- Budite spremni da svoju ideju prezentirate i obrazložite ostalima u razredu.

Druga skupina

- Što mislite kako će se David i Milan opravdati za ono što su uradili? Kako su se oni osjećali nakon svega?
- Zaključke do kojih ste došli ćete prezentirati i obrazložiti ostalima u razredu.

Treća skupina

- O čemu je sve Marko razmišljao i kako se osjećao nakon svega?
- Markova promišljanja ćete ispričati ostalima u razredu.

Četvrta skupina

- Da sam bio na Markovom mjestu ja bih...
- Nakon razgovora u skupini i usaglašavanja mišljenja, ispričat ćete što biste vi uradili, kako biste postupili da ste bili na Markovom mjestu.
- Budite spremni obrazložiti svoju odluku.

Primjer br. 7

Naziv škole:		Nastavnik:				
Predmet: ODJELJENSKA ZAJEDNICA		Odjeljenje				
		Sat				
Razred: IV	Školska godina:	Vrijeme				
		Datum				

PRIPREMA ZA NASTAVNI SAT**NASTAVNA CJELINA:** ETIKA I KORUPCIJA**NASTAVNA JEDINICA:** PRIJATELJSTVO**TIP SATA:**

a) **obrada novog sadržaja** b) ponavljanje c) vježbanje d) sistematizacija
e) (upiši)

NASTAVNE METODE:

a) **razgovor** b) **izlaganje** c) demonstracija d) **tekst** e) diskusija
f) pismeni rad g) laboratorijski i **praktični rad** h) **samostalni rad**
i) (upiši)

OBLICI RADA:

a) **frontalni** b) **skupni** c) individualni d) rad u parovima e) **interaktivni**
f) (upiši)

CILJEVI SATA:

a) obrazovni: UVESTI UČENIKE U POJAM KORUPCIJE, PODUČITI IH KAKO ISPRAVNO POSTUPITI, PREPOZNAVANJE OBLIKA KORUPCIJE U STVARNOM OKRUŽENJU

b) odgojni: POTICATI SOCIJALIZACIJU SVAKOG DJETETA, POTICATI POŠTIVANJE RAZLIČITOSTI, STVARATI PRIJATNO OKRUŽENJE ZA RAD, POTICATI USVAJANJE POZITIVNIH STAVOVA

c) funkcionalni: RAZVIJATI OSJEĆAJ ODGOVORNOSTI PREMA SEBI I DRUGIMA, RAZVIJATI KRITIČKO MIŠLJENJE, LOGIČKO PAMĆENJE I ZAKLJUČIVANJE.

ISHODI: UČENICI ĆE NA KRAJU SATA MOĆI PREPOZNATI PRAVOG PRIJATELJA, UOČITI NEPRIMJERENE POSTUPKE I PONAŠANJA, DONIJETI ZAKLJUČKE O POSTUPCIMA, DONIJETI ODLUKU KAKO ISPRAVNO POSTUPITI, MOĆI ĆE PREPOZNATI OBLIK KORUPCIJE (PODMIĆIVANJE).

NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA:

ČART PAPIR, MARKERI U BOJI, KOLAŽ PAPIR, LUTKE DVA DJEČAKA

LOKACIJA RADA:

a) **škola** b) **prirodna sredina** c) društvena sredina d) (upiši)

LITERATURA:

PLAN SATA

I DIO: JUTARNJI SASTANAK, MOTIVACIJA, NAJAVA I ZAPIS CILJA

II DIO: OBRADA TEME, IZRAŽAVANJE DOŽIVLJAJA, INTERPRETACIJA

III DIO: SINTEZA I EVALUACIJA

ARTIKULACIJA SATA

(koncept, pribilješke, zadaci, plan ploče, pitanja)

UVODNI DIO:

JUTARNJI SASTANAK:

POZDRAV U KRUGU – REDAR JE TAJ KOJI POZDRAVLJA PRVI UČENIKA LIJEVO I DESNO NA SVOJ POSEBAN NAČIN (RUKOVANJEM, “PETICOM”, ZAGRLJAJEM, RUKOM NA RAMENU I SL.) UZ OBVEZATNO GLEDANJE U OČI I OSMIJEHOM POPRAĆENIM RIJEČIMA: “DOBRO JUTRO, IVANE. DRAGO MI JE DA TE VIDIM.”

RAZGOVARATI SA UČENICIMA KAKVO JE VRIJEME, KOJI JE DANAS DAN, TKO DANAS NIJE RASPOLOŽEN ZA RAD, O VAŽNOM DOGAĐAJU U OBITELJI ILI U LOKALNOJ ZAJEDNICI.

MOTIVACIJA:

ČITANJE MARKOVOG PISMA. MARKO JE INAČE SIN UČITELJIČINE PRIJATELJICE.

“DRAGA TETA,

ZNAM DA SI UČITELJICA I MAMINA DOBRA PRIJATELJICA, PA TE MOLIM DA MI POMOGNEŠ.

EVO O ČEMU SE RADI:

SINIŠA JE MOJ NAJBOLJI PRIJATELJ, ALI SMO VEĆ NEKO VRIJEME UDALJENI JEDAN OD DRUGOGA. JUČER SMO SE NAŠLI POSLIJE ŠKOLE, ŠETALI GRADOM I RAZGLEDALI IZLOGE. STALI SMO I KOD IZLOGA SA SPORTSKOM OBUĆOM. MENI SU SE JAKO DOPALE ADIDASOVE TENISICE I TO SAM MU REKAO. ZA TREN JE NESTAO I POJAVIO SE MALO KASNIJE. ISPOD DŽEMPERA JE IZVADIO BAŠ ONE ADIDASOVE TENISICE KOJE SU MI SE DOPALE.

DAO MI IH JE I REKAO DA JE TO NJEGOV ZAKAŠNJELI DAR ZA ROĐENDAN. JAKO SAM SE OBRADOVAO I U PARKU SAM IH PROBAO. BILE SU MOJ BROJ I STAJALE SU NA NOGAMA SAVRŠENO.

NISAM MU STIGAO NI ZAHVALITI JER SMO STIGLI PRED NJEGOVU KUĆU, POZDRAVILI SE I ON JE OTIŠAO.

KAD SAM DOŠAO KUĆI POČEO SAM RAZMIŠLJATI I, PRIJE POVRATKA RODITELJA S POSLA, SKRIO SAM IH U ORMAR.

ŠTO DA RADIM? POMOZI MI, MOLIM TE!

VOLI TE MARKO.”

GLAVNI DIO:

- ŠTO VI MISLITE KAKO JE SINIŠA DOŠAO DO TENISICA? JE LI IMAO NOVAC DA IH KUPI ILI IH JE UKRAO? JE LI MARKO ISPRAVNO POSTUPIO KAD JE PRIHVATIO DAR, A NE ZNA KAKO JE ON DOŠAO DO NJIH?
- JE LI TREBAO PITATI SINIŠU OTKUDA MU? TREBA LI REĆI RODITELJIMA?
- ŠTO AKO IH JE KUPIO? ŠTO ĆE SE DESITI AKO MARKOVI RODITELJI KAŽU SINIŠINIM?

- HOĆE LI SE PRIJATELJSTVO PREKINUTI? JE LI SINIŠA STVARNO PRIJATELJ MARKU?

RAD U SKUPINI

I. SKUPINA:

- ZAMISLITE I NACRTAJTE DA JE SINIŠA POMAGAO SUSJEDIMA, ZARADIO NOVAC I KUPIO DAR MARKU.

II. SKUPINA:

- ZAMISLITE DA JE SINIŠA UKRAO TENISICE I NAPIŠITE MARKU ŠTO DA RADI.

III. SKUPINA:

- ZAMISLITE DA JE SINIŠA UKRAO NOVAC OD RODITELJA I KUPIO TENISICE KAKO BI SE POMIRIO S MARKOM. NACRTAJTE STRIP ŠTO SE MOŽE DESITI SA PRIJATELJSTVOM.

IV. SKUPINA:

- DRAMATIZIRAJTE SUSRET MARKA I SINIŠE NAKON SAZNAJANJA DA JE ZARAĐENIM NOVCEM KUPIO TENISICE.

IZVJEŠTAJ SKUPINA

SINTEZA:

- KAKO BISTE VI POSTUPILI DA STE BILI NA MARKOVOM MJESTU? (OSVRT NA RAD SVE ČETIRI SKUPINE)

ZAVRŠNI DIO

EVALUACIJA:

- U SLUČAJU DA JE SINIŠA UKRAO NOVAC ILI TENISICE LOŠE JE DA SE MARKO OKORISTI KRAĐOM IAKO ON SAM NIJE UKRAO.
- U SLUČAJU DA JE SINIŠA RADIO I ZARADIO NOVAC, NIJE U REDU DA MARKO ZADRŽI DAR JER JE SINIŠINOJ OBITELJI NOVAC POTREBNIJI.
- RAZGOVARATI SA UČENICIMA KUPUJU LI ONI PRIJATELJIMA POKLONE KAKO BI SE S NJIMA DRUŽILI ILI TO RADE NJIHOVI PRIJATELJI?
- TAKVE POSTUPKE MOŽEMO NAZVATI MITOM ILI POTKUPLJIVANJEM.

60 Etika i antikorupcija: 1.-4. razred osnovne škole

Domaća zadaća i naputak za slijedeći sat:

IZGLED ŠKOLSKE PLOČE

Prostor za dopunu pripreve, napomene i analizu sata:

Nastavnik/ca:

Pregledao/la:

Primjer br. 8

RAZRADA SATA

Tema: Prijateljstvo/drukarstvo se ne kupuje!

Razred: 4. (četvrti)

Predmet:

- Maternji jezik i Odgojni rad sa odjeljenskom zajednicom (OROZ)

Oblik/metoda rada:

Blok sat

- frontalni rad, rad u skupini
- metoda razgovora i metoda usmenog izlaganja.

Potrebna sredstva:

- Nastavni listovi za rad skupina

Cilj sata:

- Uvesti učenike u pojam korupcije i mita
- Upoznati učenike sa ispravnim odnosom i načinima reagiranja prema drugarima u svakodnevnim životnim situacijama
- Uočavanje razlika između pravog/iskrenog prijateljstva i prijateljstva iz koristi (ne trebamo težiti da nam netko bude prijatelj ako on to ne želi, ali uz određenu dobit ipak pristaje).

Očekivani rezultati:

Učenik će moći:

- prepoznati ispravna i pravedna ponašanja u konkretnoj situaciji
- na pravi način sagledati situaciju, zatim ispravno odlučiti
- uočiti bitne elemente pravog prijateljstva i prijateljstva zbog određene koristi
- prepoznati osobine koje krase prijatelje.

Prijedlog za odvijanje sata (detaljan opis planirane aktivnosti):**1. korak: Uvodna aktivnost**

- Razgovor sa učenicima o prijateljstvu i drugarstvu
- Tko su nam prijatelji i drugovi?
- Kako nastaje prijateljstvo i drugarstvo?
- Zna li netko što je korupcija, što je mito?

Na ploči ili čart papiru izraditi oluju ideja zapisujući odgovore koje su učenici naveli.

Saslušati moguće odgovore, a zatim napisati definicije.

KORUPCIJA – potkupljivanje, pokvarenost, podmićivanje...

MITO – novac ili neka vrijednosna stvar kojom se netko pridobija da udovolji želji davatelja (najčešće na nepošten, nezakonit način).

Slijedi čitanje priče "Oponašajući Saru" i razgovor o priči.

Oponašajući Saru

Izgedala je kao omiljena djevojčica u svom društvu. Aleksandra je uvijek u svemu bila prva, isticala sebe, a druge omalovažavala. Zahtijevala je od drugara da joj kupuju razne sitnice, kako bi se ona sa njima družila. Smatrala je da ona to zaslužuje. Da bi bile u njenom društvu drugarice su odvajale novac od užine i kupovale razne šnalice, gumice, slatkiše. Kada nisu imale novca i nisu mogle ništa da joj kupe, Aleksandra bi ih ignorirala. To je djevojčicama dosadilo i odlučile su da novac koji su dobile od roditelja potroše na užinu. Zbog te odluke Aleksandra je ostala sama i bez prijatelja. Požalila se majci, koja joj je ispričala priču o djevojčici koja nije imala novca, ali je imala drugarice.

Djevojčica po imenu Sara krenula je jednoga dana kod drugarice na rođendan. Kao poklon ponijela je veoma lijepo ukrašenu kutiju. Drugarica se zahvalila i stavila kutiju sa ostalim poklonima. Kada je otvarala kutiju, shvatila je da je kutija prazna. Osjećala se povrijeđeno, jer su ostali pokloni bili vrijedni. Sljedećeg dana pitala je Saru zašto je kutija prazna, da nije slučajno zaboravila staviti poklon. Sara je rekla da kutija nije prazna, da ju je napunila do vrha poljupcima.

Aleksandra je odlučila da ukrasi kutiju i pronade svoje drugarice. Drugarice su se veoma obradovale. Zajedno su napunile kutiju poljupcima. Svakog dana su uzimale i ostavljale poljupce u kutiju, tako da im ih nikada nije nestalo.

Pitanja za razgovor:

- O čemu govori priča?
- Da li se prijateljstvo može kupiti? Zašto?
- Da li ste se nekada našli u sličnoj situaciji?
- Koja je poruka ove priče?

Vratiti se na pojmove “mito” i “korupcija” koje smo prethodno definirali i dovesti ih u vezu s pričom.

2. korak

Podijeliti učenike u skupine i dati im radne zadatke. Svaka skupina dobija listić sa drugom pričom koja predstavlja neku životnu situaciju i pitanja na koja treba da odgovori, a koja se odnose na situaciju u priči. Također, na listiću su navedene i određene osobine koje pojedini ljudi imaju (zavist, ljubomora, lijenost, ljubav, poštenje), a koje učenici trebaju prepoznati kod likova u priči. Nije obavezatno da likovi u priči imaju sve navedene osobina, ali mogu imati i neke druge koje nisu navedene, a koje učenici trebaju dopisati ukoliko su ih uočili.

Svaki član skupine ima broj koji treba zapamtiti (sukladno broju članova skupine), jer će nastavnik na kraju tražiti da učenici koji nose određeni broj prezentiraju rezultate rada skupine. Učenici sa nekim drugim brojem će pak obrazložiti način na koji su radili i usaglasili stavove.

Dok učenici rade na radnim zadacima nastavnik obilazi skupine i po potrebi pruža pomoć i daje dodatne upute.

3. korak

Skupine prezentiraju rezultate rada. Čitaju priču, zatim odgovore na postavljena pitanja. Ostale skupine slušaju, a po završetku izlaganja izražavaju svoj stav. Mogu postavljati i pitanja članovima skupine koja izlaže rezultate rada. Na kraju učenici navedu i kod kojeg lika su prepoznali neku od navedenih osobina, kao i neku drugu osobinu koju su uočili.

Zaključivanje sata i uopćavanje znanja

- U kojoj priči se pojavljuje korupcija?
- Što je sve bilo mito u pričama koje smo čuli?
- Kupujete li svojim prijateljima poklone zato što vam je stalo do prijateljstva ili zbog nekih drugih razloga?
- Mislite li da vas netko želi potkupiti nekim poklonom?
- Koje su osobine karakteristične za prijateljstvo?
- Ima li nešto što danas niste razumjeli, a željeli biste znati?

Načini evaluacije:

Pročitati "Zapis o prijateljstvu"

Zapis o prijateljstvu

Neki kažu da je čovjekov najbolji prijatelj pas.

Neki drugi opet kažu da je knjiga najbolji prijatelj.

Prijatelji su i knjige i psi, ali i jedne i druge treba platiti, pogotovo ako su knjige tvrdo ukoričene, a psi rasni.

Ali postoji prijateljstvo koje se ničim ne može platiti.

Ima ljudi koji ga pokušavaju kupiti, a onda shvate da više nikada neće doći do njega.

To prijateljstvo se jedino može steći i uzvratiti prijateljstvom.

To je i najbolje prijateljstvo. To je prijateljstvo među ljudima.

Učenici dobiju prazne, identične papire i zadatak da kod kuće napišu poruku prijateljstva za svoje najbolje prijatelje. (Nije potrebno da se potpisuju niti da imenuju primaoca.) Sutra dan sve poruke stavimo u kutiju ili šešir, a onda učenici izvlače poruke prijateljstva.

Na jednom od narednih sati OROZ-a moguće je praviti plakat od poruka prijateljstva, koji bi učenici ukrasili i dodali sve ono što misle da treba, a koji bi u narednom periodu odražavao prijateljstvo u tom odjeljenju.

Materijali:**Nastavni listovi za rad skupina****SKUPINA 1**

Šest učenika sedmog razreda izabrano je da učestvuje na nogometnom turniru. Kapiten ekipe treba da bude Marko, jer se najviše ističe u igri i uvijek postiže najviše golova. Slaviši se to nije sviđelo. Slaviša smatra da on treba da bude kapiten ekipe. Odlučio je da u Markovom odsustvu predloži drugovima da glasaju za njega, a zauzvrat će ih njegov tata voditi na izlet

i roštilj. Drugovi su odbili ovaj prijedlog zato što Slaviša nije najbolji igrač njihovog tima.

- Što biste vi uradili da se nađete u ovakvoj situaciji? Obrazložite svoj stav.
- Da li je Slavišin prijedlog drugovima ispravan? Zašto?
- Da li su drugovi ispravno postupili jer nisu prihvatili Slavišinu ideju?
- Izdvoji primjere korupcije i mita u priči. Obrazloži.

OSOBI NE: zavist, ljubomora, dobrota, lijenost, ljubav, poštenje

SKUPINA 2

U odjeljenju IV 1 družile su se Vanja, Ema i Mia. Milica je željela da se druž i s njima, ali nikako joj nije polazilo za rukom, nailazila je na odbacivanje i ignoriranje. Odlučila je da od novca koji dobija od roditelja za užinu kupi karte za bioskop i pozove djevojčice. Ponudila je djevojčicama da pođu sa njom u bioskop a da im ona kupi karte. Djevojčice su pristale samo zato što ime je Milica kupila karte.

- Što biste vi uradili da ste na Miličinom mjestu?
- Zašto su Vanja, Ema i Mia prihvatile poziv u bioskop?
- Da li je ovo pravo prijateljstvo? Obrazloži svoj stav.
- Izdvoji primjere korupcije i mita u priči. Obrazloži.

OSOBI NE: zavist, ljubomora, dobrota, lijenost, ljubav, poštenje

SKUPINA 3

Duško je dijelio pozivnice za rođendan. Ivan nije dobio pozivnicu a želio je da ide na rođendan. Odlučio je da Duškovom najboljem drugu Mirku kaže da se nadao pozivu i da je već kupio najnovije izdanje Duškove omiljene igrice. Mirko je to rekao Dušku. Duško je odlučio da pozove Ivana na rođendan.

- Što biste vi uradili da ste u Duškovoj poziciji?
- Zašto je Ivan kupio Duškovu omiljenu igricu? Smatraš li da je to ispravan postupak?

- Što biste vi uradili da ste na Ivanovom mjestu?
- Izdvoji primjere korupcije i mita u priči. Obrazloži.

OSObine: zavist, ljubomora, dobrota, lijenost, ljubav, poštenje

GRUPA 4

Magdalena ide u četvrti razred. Odlična je učenica, ali nije vježbala matematiku. Na testu je bilo 5 zadataka. Magdalena je znala da uradi samo dva. Predložila je svojoj drugarici Bojani da za nju uradi ostale zadatke. Zauzvrat, Magdalena će njoj kupiti loptu za odbojku.

- Šta biste vi uradili da ste u istoj poziciji kao Magdalena?
- Šta bi po vašem mišljenju bilo ispravno uraditi?
- Šta mislite da li je Bojana pomogla Magdaleni? Zašto?
- Izdvoji primjere korupcije i mita u priči. Obrazloži.

OSObine: zavist; ljubomora; dobrota; lijenost; ljubav; poštenje

ŠKOLSKI PROJEKTI

Projekt br. 1

RAZRADA ŠKOLSKOG PROJEKTA – 1. i 2. razred

Tema: Poštenje se ne kupuje

Cilj aktivnosti:

- Razvijanje antikorupcijske svijesti kod najmlađih;
- Razvijanje svijesti o poželjnim i moralnim vrijednostima
- Upoznavanje sa pojmovima kao što su odgovornost, povjerenje, poštenje, prijevara, mito, kupovina povlastica itd.

Očekivani rezultati

Učenik će moći:

- prepoznati ispravna i pravedna ponašanja u neposrednom okruženju
- crtežom predstaviti određeni oblik poštenog i ispravnog, odnosno nepoštenog ponašanja, koje se zasniva na prijeveri i pokušaju kupovine povlastica
- prepoznati aktivnosti koje promoviraju socijalno prihvatljivo ponašanje
- navesti primjere ispravnih i poštenih ponašanja, kao i primjere neispravnih i nepoštenih ponašanja
- izvesti zaključke o pravilnom, poštenom i poželjnom, odnosno nepoštenom i nepoželjnom ponašanju, na osnovu postupaka likova iz predstave
- obrazložiti svoje odluke.

Trajanje projekta: tri dana

Opis aktivnosti:

Riječ je o integriranim nastavnim danima, gdje su integrirani redovni sadržaji nastavnih područja, odnosno nastavnih predmeta iz NPP za 1. i 2. razred, u koji su inkorporirani ciljevi i ishodi iz oblasti etike i antikorupcije.

PRVI DAN

Uvodni dio dana: Nakon uvodnog pozdrava i upoznavanja učenika sa sadržajem rada u naredna dva dana, nastavnik izražajno čita pjesmu Jovana Jovanovića Zmaja "Poštenje". Učenici treba da se naslone i pažljivo saslušaju pjesmu, jer će nakon čitanja pjesme razgovarati o pročitanim.

POŠTENJE

*Poštenje se ne mož` kupiti
Jer ga pošten ne prodaje
Ni za blaga sva golema
A nepošten prod`o bi ga
Al` ne može jer ga nema.*

Nakon kraće emocionalne pauze i objašnjenja nepoznatih riječi ("blaga", "golema" i sl.) ponovno pročitati pjesmu, nakon čega slijedi razgovor, iniciran i usmjeravan pitanjima:

- O čemu govori pjesma?
- Što je poštenje/što znači ta riječ?
- Navedite neki primjer poštenog ponašanja.
- Što je suprotno od poštenja?
- Da li je nepoštenje dobro?
- Navedite primjer nepoštenog ponašanja.
- Zašto čika Jova Zmaj kaže da se poštenje ne može kupiti?
- Ako se ne kupuje, kako se onda poštenje stječe?
- Zašto bi nepošten čovjek prodao poštenje samo da ga ima?
- Koja riječ je ljepša: poštenje ili nepoštenje, zašto?

Nakon ovog uvodnog razgovora nastavnik ponovo čita pjesmu, stih po stih, a učenici zajedno ponavljaju. Učenicima koji su zapamtili pjesmu treba dopustiti da je reproduciraju, a zatim je ponavljaju svi zajedno.

Slijedi kraća pauza za odmor.

■ Aktivnost 1:

Potrebna sredstva	<ul style="list-style-type: none"> – crveni i zeleni karton za svakog učenika – neki od rekvizita/predmeta koji su karakteristični za određena zanimanja (policajska kapa, znak STOP, bijeli mantil za doktora, naočale i sveska za nastavnika) – cedulje sa likovima iz predstava
Oblici rada	– frontalni, individualni, skupni
Metode rada	– metoda razgovora, metoda imitacije, metoda demonstracije

Tijek aktivnosti

Nastavnik je sa učenicima dan ranije dogovorio da u školu donesu određene rekvizite, pa su tako neki od učenika bili zaduženi da donesu bijeli mantil i slušalice za liječnika (dječije igračke), naočale, dok su, također dan ranije u školi, svi zajedno izrađivali policijske kape od kartona i znak STOP za prometne policajce, te nacrtali potrebne likove na listiće.

Slijedi dramatizacija, odnosno gluma učenika i nastavnika u tri kratke predstave, zasnovane na primjerima/situacijama iz stvarnog života, bliskim i prepoznatljivim učenicima.

Upoznati učenike s tijekom aktivnosti i dati im potrebne naputke za rad.

Svi učenici će izvlačiti ceduljice iz šešira, a samo oni učenici koji izvuku sliku određenog lika učestvuju u predstavama. U sve tri predstave nastavnik glumi "negativne" i problematične likove koji su nepošteni i skloni korupciji, odnosno koji se ponašaju nemoralno. Svaka predstava ima dva čina. U drugom činu u glumu uključiti nekog od učenika koji je dobio ceduljicu (pijanog vozača, doktora, drugove iz razreda).

Ostali učenici pažljivo promatraju predstave jer imaju zadatak da na kartonima upišu broj 1 ili 2 i to tako što će na crveni karton upisati broj

čina iz predstave u kome su se glumci ponašali nemoralno, nepošteno i pokušali su nekoga prevariti, a na zeleni karton broj čina u kojem su se glumci ponašali ispravno, odnosno pošteno i u skladu sa pravilima i zakonima.

Prije svakog čina nastavnik jasno najavi čin i diže visoko u zrak karton na kome piše broj jedan za prvi čin, odnosno broj dva za drugi čin i uvjeri se da su učenici to vidjeli. S obzirom da su učenici prethodno nekoliko puta na nastavi razgovarali o zanimanjima ljudi i o njihovim dužnostima, ovaj zadatak ne bi trebao predstavljati poteškoću za učenike, naprotiv, može poslužiti i kao evaluacija za temu Zanimanja.

Slijedi kratak dogovor nastavnika sa učenicima, glumcima.

PRVA PREDSTAVA

Prvi čin

Dva učenika će glumiti prometne policajce koji zaustavljaju vozila na putu. Nastavnik će glumiti pijanog vozača koji pokušava da izbjegne zasluženu kaznu.

Nastavnik će sjediti na stolici i simulirati vožnju automobila naginjući se na obje strane tako da se stekne dojam nesigurnosti i agresivnosti prilikom vožnje. Tada ga zaustavlja policija i traži dokumente. Kada policajci saopće pijanom vozaču da mora izaći iz auta i sačekati da se otrijezni, a zatim i platiti kaznu, pijani vozač pokušava da ponudi novac policiji kako bi ga oni pustili da i dalje nesmetano vozi. Policajci prihvataju novac i vozač nastavlja dalje ali ubrzo se sudari sa drugim autom (učenik na drugoj stolici).

(Nastavnik se javlja kao narator tijekom cijelog čina i navodi učenike na sljedeći postupak: naprimjer, jednog lijepog sunčanog dana dva policajca su izašla na ulicu da bi kontrolirali vozila. Odjednom su iz daljine primijetili vozilo koje se nesigurno kretalo drumom. Odlučili su da ga zaustave.....)

Drugi čin

Prizor se ponavlja ali, za razliku od prvog čina, policija je sada neumoljiva i ne odustaje od svoje odluke. Pijanog vozača udaljavaju od auta, pišu mu kaznu i voze ga u policijsku postaju na razgovor.

Učenici pišu brojeve na svoje kartone na kojima piše PRVA PREDSTAVA. Na crveni karton pišu broj onog čina za koji misle da nije ispravan, dok na zeleni karton pišu broj čina u kojem se odigrala ispravna situacija. Nekoliko učenika obrazlaže svoje odluke. Ukoliko imamo učenike koji nisu napisali broj jedan na crveni karton, i od njih treba tražiti obrazloženje i kroz razgovor ih pokušati dovesti do ispravnog rješenja.

DRUGA PREDSTAVA**Prvi čin**

Jedan učenik glumi učitelja, dok nastavnik i još jedan učenik glume dva druga iz razreda. Problem nastaje kada učitelj zagubi kontrolne radove koje je ispravio i ocijenio. Ocjene je prije sedam dana saopćio učenicima, ali se ne sjeća što je tko od učenika dobio. Jedan od drugova (nastavnik) predlaže da slažu učitelja i da prijave da su dobili peticu iako to nije točno. U ovom činu drugi prijatelj pristaje na taj dogovor, što znači da pristaje da se posluže prijeverom da bi došli do bolje ocjene. Nakon nekoliko dana učitelj pronalazi kontrolne radove i otkriva prijeveru. Upoznaju s prijeverom ravnatelja škole i učenici su kažnjeni za prijeveru.

(I u ovoj predstavi nastavnik se pojavljuje kao narator.)

Drugi čin

Ponavlja se identična situacija, ali sada jedan učenik kritizira svog druga koji je želio da varaju učitelja i savjetuje ga kako treba ispravno postupiti. Nakon što je učitelj pronašao kontrolne radove, nagrađuje odjeljenje izletom u prirodu, jer je na taj način želio da im se oduži za njihovu iskrenost, odnosno za ispravno i moralno ponašanje.

Postupak sa kartonima se ponavlja i učenici ponovo obrazlažu svoje odluke.

TREĆA PREDSTAVA**Prvi čin**

Nastavnik glumi liječnika dok dva učenika glume mamu ili tatu i bolesno dijete. Kada jedan od roditelja dovede bolesno dijete doktoru medicinska sestra izlazi i traži pare da bi doktor primio dijete i pregledao ga. Roditelji nisu imali novac i dijete vraćaju kući. Tijekom noći dijete se još više razboli i završi u bolnici. U bolnici sreću liječnika koji je tražio novac, koji galami na njih što mu nisu dali to što je tražio. Roditelji posuđuju novac i daju liječniku da bi izliječio njihovo dijete.

Drugi čin

Situacija je identična samo što u ovom činu kada dijete završi u bolnici roditelji prijave liječnika ravnatelju bolnice i on dobija otkaz. Na njegovo mjesto dolazi novi liječnik koji sa osmijehom dočekuje sve svoje pacijente.

Postupak sa kartonima se ponavlja i učenici ponovo obrazlažu svoje odluke.

Slijedi odmor za učenike.

▪ Aktivnost 2:

Potrebna sredstva	– blok, boje, crveni i zeleni papirići
Oblici rada	– frontalni, individualni
Metode rada	– metoda razgovora, ilustrativno-demonstrativna metoda

Tijek aktivnosti

Inicirati razgovor o tome što su bile posljedice nepoštenih i neispravnih ponašanja u predstavama (navesti posljedice). Potrebno je i imenovati nepoštena ponašanja. Zatim razgovarati o posljedicama poštenih i moralno ispravnih ponašanja (također navesti posljedice).

Učenici će iz šešira izvlačiti crvene i zelene papiriće. Oni učenici koji izvuku crveni papirić treba da što vjernije dočaraju jedan čin iz bilo koje predstave koji prikazuje one oblike ponašanja koji nisu društveno prihvatljivi, koji su nepošteni, dok učenici koji su izvukli zeleni listić ilustriraju onaj čin iz predstave koji prikazuje ispravno i pravedno ponašanje.

Nastavnik obilazi učenike i provjerava da li su razumjeli zadatak i počeli svoj crtež sukladno izvučenim listićem.

Slijedi kraći odmor za učenike.

■ Aktivnost 3:

Potrebna sredstva	– CD player i CD sa pjesmom “Kad se male ruke slože” ili nekom drugom pjesmom koja govori o drugarstvu i zajedništvu
Oblici rada	– frontalni, individualni, u paru i skupni
Metode rada	– metoda razgovora, pjevanje i ples

Učenicima najavljujemo da će slušati pjesmu o slozi, zajedništvu i drugarstvu, koja govori o tome da zajedno možemo ostvariti sve u životu.

KAD SE MALE RUKE SLOŽE

*Kad se mnogo malih složi
Tad se snaga stoput množi
A to znači da smo jači
Kad se skupimo u zbor.*

*Mala iskra požar skriva
Kap do kapi rijeka biva
Hajde zato svi u jato
Kao vrapci živ, živ, živ*

*Kad se male ruke slože
Sve se može, sve se može!*

Učimo tekst i melodiju pjesme (bez inzistiranja da svi učenici memoriraju tekst), a zatim učenici pokušavaju osmisliti jednostavnu plesnu koreografiju koju će izvoditi uz ovu pjesmu (individualno, u paru ili u skupini, prema njihovom izboru).

Zaključivanje dana i evaluacija

Kada bi se svi ponašali onako kako smo danas zaključili da treba da se ponašamo, svijet oko nas bi bio puno ljepši i bolji. Zato ćemo uvijek misliti o tome i u skladu s tim se i ponašati.

DRUGI DAN

Uvodni dio dana: Nakon kratkog uvodnog razgovora s učenicima omogućujemo im da prezentiraju svoje plesne koreografije uz pjesmu o drugarstvu i zajedništvu, a prije prelaska na aktivnost koja slijedi ponoviti pjesmu Poštenje.

■ Aktivnost 1: Izrada slikovnice

Potrebna sredstva	– crteži učenika iz aktivnosti br. 2 od prethodnog dana, makaze, bojice, papir u boji, vunica, špaga ili neki drugi materijal za spajanje crteža
Oblici rada	– frontalni, individualni i skupni
Metode rada	– metoda razgovora, ilustracije i metoda praktičnog rada

Tijek aktivnosti

Ovisno od broja učenika u razredu dijelimo ih u skupine, na temelju toga da li su ilustrirali pošteno ili nepošteno ponašanje u aktivnosti 2 od prethodnog dana. U skupini ne bi trebalo biti manje od pet učenika, a broj skupina treba biti paran, jer najmanje dvije skupine rade isti zadatak. Moguće ih je podijeliti i u dvije veće skupine, koje će od crteža iz prethodnog dana praviti slikovnice, kao jedinstvene zbirke radova koji

govore o poštenom (ispravnom, moralnom i prihvatljivom), odnosno nepoštenom (nemoralnom i nepoželjnom) ponašanju. Prije nego počnu sa izradom slikovnica, potrebno je još jednom pregledati i komentirati radove učenika sa nastavnikom. Osobito naglasiti što (koja ponašanja) predstavljaju jedni, a koja drugi radovi.

Učenici trebaju napisati ime i prezime na svom radu. Mogu mu dati i napisati ime. Treba da ga uokvire u ram (napravljen od crvenog, odnosno zelenog papira, ovisno od toga što su ilustrirali), koji su prethodno izrezali i potom nalijepili na rad. Sugerirati učenicima da na poleđini rada napišu ključnu riječ koja odražava i karakteristična je za ponašanje koje su ilustrirali (nastavnik treba pomoći učenicima u izboru ključnih riječi: poštenje, odgovornost, povjerenje, prijevara, možda i mito ili kupovina povlastica i sl.)

Nastavnik će pomoći učenicima da radove spoje u jednu cjelinu – slikovnicu (bilo vunicom, špagom, lijepljenjem ili na neki drugi način). Slikovnica treba imati korice i naslov, koje će učenici osmisliti, sukladno sadržaju slikovnice.

Potrebno ih je podstaći da kažu što bi još mogao biti sadržaj slikovnica, nastavnik im treba ponuditi svoju pomoć i možda i sam predložiti nešto. (Zapisati neku pjesmu sukladno temi, neku poslovicu ili primjer iz svakodnevnog života koji su učenici naveli.) Predložiti da se u slikovnicama ostavi i nekoliko praznih listova na kojima bi se mogli dopunjavati sadržaji.

Tijekom rada je potrebno praviti pauze u kojima učenici mogu demonstrirati svoje plesne koreografije. Također, nastavnik će tijekom rada razgovarati s učenicima o temi, ilustracijama, uz navođenje i drugih sličnih primjera koji ukazuju na pošteno, kao i na nepošteno ponašanje i njihove posljedice.

Zaključivanje dana i evaluacija projekta

Sjedeći u krugu, oko nastavnika, voditi razgovor o slikovnicama koje su napravili.

- Slikovnice koje su učenici napravili su zbirke poželjnih/poštenih i nepoželjnih/nepoštenih ponašanja.
- Poželjnih ponašanja zato što su ih učenici označili (izabrali) kao ilustraciju poštenja, odgovornosti i moralnog izvršavanja obveza. Takva ponašanja grade prijateljstvo i zajedništvo.
- Za razliku od toga, druga slikovnica je zbirka ponašanja koja su učenici prepoznali i okarakterizirali kao nepoštena, nemoralna i nepoželjna ponašanja, koja se zasnivaju na prijevari, mitu, namjeri da se “kupe povlastice”. Posljedice ovakvih ponašanja su nepovjerenje, kazna i sl.
- Život je sretniji i ljepši ukoliko se ponašamo pošteno i moralno.

Načini evaluacije:

U tjednu u kojem je rađen projekt, pripremiti izložbu i prezentaciju slikovnica (prezentaciju sadržaja slikovnica i načina na koji su nastale).

Ukoliko je više odjeljenja u školi radilo isti projekt, koji je moguće na isti način i sa istim sadržajem provesti i sa učenicima drugog razreda, moguće je napraviti i zajedničku izložbu slikovnica.

Zvanice na izložbi mogu biti različite i prema izboru nastavnika i uprave škole (roditelji, uprava škole, drugi nastavnici, prosvjetni zvaničnici ili zvaničnici iz lokalne zajednice itd.).

Pripremiti zvanice, kao i učenike, da će izložba biti interaktivna, odnosno da će zvanice moći postavljati pitanja učenicima o sadržaju slikovnica, da će se voditi razgovor o temi slikovnica, poštenom i moralnom ponašanju, odnosno nepoštenom i nemoralnom, o tome zašto se poštenje ne može kupiti.

(Ukoliko evaluaciju projekta provodimo na ovaj način, sama izložba može biti treći dan provođenja projekta.)

Projekt br. 2

**TEMA: OBLICI KORUPCIJE MEĐU UČENICIMA U ŠKOLI OD I DO IV RAZREDA
ANKETA "IMA LI U NAŠOJ ŠKOLI KORUPCIJE MEĐU UČENICIMA?"**

CILJ AKTIVNOSTI:

OSVJEŠĆIVANJE UČENIKA O POSTOJANJU KORUPCIJE U ŠKOLI (KORUPCIJA MEĐU UČENICIMA, KORUPCIJA MEĐU NASTAVNICIMA, KORUPCIJA MEĐU UČENICIMA I NASTAVNICIMA). PREPOZNAVANJE OBLIKA KORUPCIJE U ŠKOLSKIM PROSTORIMA, DJELOVANJE – SUPROTSTAVLJANJE KORUPCIJI U ŠKOLSKIM PROSTORIMA AKTIVNOSTIMA UČENIKA.

OČEKIVANI REZULTATI:

UČENICI ĆE NA KRAJU PROJEKTA ZNATI PREPOZNATI OBLIKE KORUPCIJE, UOČIT ĆE ŠTO JE DOBRO I ETIČNO, A ŠTO NIJE DOBRO I ETIČNO, RAZVIJAT ĆE OSJETLJIVOST PREMA SUDIONICIMA U RADU NA PROJEKTU, PODSTICANJE UČENIKA NA ISTRAŽIVANJE, RAZVOJ INTELEKTUALNIH VJEŠTINA I SPOSOBNOSTI, PODSTICAT ĆE RAZUMIJEVANJE, PRIMJENU I ANALIZU STANJA U ŠKOLI, PODSTICAT ĆE STVARANJE SKUPINA ZA BORBU PROTIV SVIH VRSTA KORUPCIJE.

TRAJANJE PROJEKTA: ŠKOLSKA GODINA

TRAJANJE AKTIVNOSTI: 40 DANA

RASPODJELA ULOGA

KOORDINATORI:

("IDEJU" PROJEKTA PODSTIČU NASTAVNICI, PRATE AKTIVNOSTI I POVREMENO USMJERAVAJU. OVIM NAČINOM NASTAVNICI USPOSTAVLJAJU VANJSKE KONTAKTE I POJEDNOSTAVLJUJU RAD UČENICIMA.)

COACH (TRENER):

NASTAVNICI ĆE PRUŽATI POMOĆ AKO AKTIVNOSTI ZASTANU ILI SE POJAVE POTEŠKOĆE.

ISTRAŽIVAČI: UČENICI FORMIRANI U SKUPINE:

- I. MODERATORI – ONI KOJI PRIPREMAJU PROJEKT I ODREĐUJU ZADATKE I AKTIVNOSTI KOJE ĆE SE PROVODITI U SARADNJI SA SAVJETNIKOM.
- II. AUTORI ANKETE – ONI KOJI PRIPREMAJU I PIŠU PITANJA ZA ANKETU MEĐU UČENICIMA (UZ POMOĆ KOORDINATORA)
- III. ANKETARI - ONI KOJI PROVADE ANKETU MEĐU UČENICIMA
- IV. STATISTIČARI – ONI KOJI PRIKUPLJENE ANKETE ANALIZIRAJU, PRAVE GRAFIKONE I IZVJEŠTAJE
- V. PREZENTATORI – PREZENTIRAJU REZULTATE ANKETE I PROJEKTA I PREDLAŽU DALJNJE KORAKE.

VREMENSKI TIJEK AKTIVNOSTI:

- 10 DANA – FORMIRANJE SKUPINA. ODABIR MODERATORA, ANKETARA, AUTORA ANKETE, STATISTIČARA I PREZENTATORA PROJEKTA
- 10 DANA – IZRADA ANKETNIH PITANJA, ŠAMPANJE I DISTRIBUCIJA PO ODJELIMA, ZADUŽENJA SKUPINA ZA PROVOĐENJE ANKETE
- 10 DANA – OBRADA PRIKUPLJENIH PODATAKA, IZRADA GRAFIKONA, PRIPREMA PREZENTACIJE NA OGLASNIM PLOČAMA U ŠKOLI, NA ŠKOLSKOM RADIJU, NOVINAMA, TELEVIZIJI, WEB STRANICI
- 7 DANA – DOGOVOR SVIH SUDIONIKA U PROJEKTU O NASTAVKU RADA NA PREPOZNAVANJU, UOČAVANJU I PREZENTIRANJU POJAVNIH OBLIKA KORUPCIJE KOJI RANIJE NISU BILI OBRAĐENI, KAO I ZADACI ZA SVE UČENIKE U SPREČAVANJU SVIH OBLIKA KORUPCIJE U ŠKOLI
- 3 DANA – PODNOŠENJE IZVJEŠTAJA (USMENOG I PISMENOG) O NAPREDOVANJU PROJEKTA U SVIM ODJELIMA KOJI SU UČESTVOVALI U PROJEKTU.

POTREBNI RESURSI:

STRUČNJACI IZ OBLASTI BORBE PROTIV KORUPCIJE, POLICIJA, NASTAVNICI, RODITELJI, PROSTOR ZA RAD U ŠKOLI, PAPIR, PRINTANJE ANKETNIH LISTIĆA, INFORMATIČAR NASTAVNIK KOJI ĆE POMOĆI U OBRADI PODATAKA.

MATERIJALI I LITERATURA:

“PROJEKTNNA NASTAVA”, I. LUKAVICA, M. OSTOJIĆ, M. SARAJLIĆ – MU
“INTERAKTIVNE OTVORENE ŠKOLE”, TUZLA, 2006.

NAČINI EVALUACIJE:

PREZENTACIJA ANKETE PUTEM PANOJA POSTAVLJENIH U HOLU ŠKOLE,
SAOPĆENJE REZULTATA PROVEDENE ANKETE PUTEM ŠKOLSKOG RADIJA,
NOVINA I TELEVIZIJE, POSTAVLJANJE REZULTATA NA WEB STRANICU
ŠKOLE, PREZENTIRANJE PROJEKTA U DRUGIM ŠKOLAMA.

ZAKLJUČAK

Problem korupcije nije važan samo za našu zemlju. S ovim problemom se bore i mnoge zemlje u okruženju. Do pozitivnih rezultata, tj. sprečavanja korupcije i unapređenja društava može se doći samo preventivnim pristupom i upoznavanjem djece kroz edukativne programe. U tom kontekstu odgoj i obrazovanje možemo promatrati kao najvažnije raspoloživo sredstvo za podsticanje dubljeg i skladnijeg ljudskog razvoja, a time i za smanjenje gladi, siromaštva, neznanja, ugnjetavanja, pa i korupcije.

Škola ima zadatak da pripremi mladu osobu kako bi bila osjetljiva na društveno štetne pojave.

Samim tim ima i mogućnost da se aktivnije uključi i da u svoje nastavne planove i programe integrira edukaciju učenika o korupciji, odnosno prevenciji iste.

Korupcija predstavlja ono što je nepošteno, nezakonito i nemoralno u društvu, njome se krše moralne i pravne norme. Pretpostavlja se da će edukacija učenika o ovom problemu i podizanje svijesti na viši nivo imati za cilj smanjenje ove pojave. Antikorupcijsko obrazovanje u školama može biti formalno i neformalno. Na formalnom nivou, elementi antikorupcijskog obrazovanja mogu biti uključeni u redovni nastavni plan i program, a na neformalnom nivou mogu se promovirati kroz izvannastavne i izvanškolske aktivnosti. U aktualne nastavne planove i programe nije integrirana edukacija učenika o problemu korupcije, iako je to problem s kojim se susrećemo svakodnevno. Učenici najčešće ne dobijaju nikakve informacije o korupciji u školi niti u obitelji, većinu informacija crpe iz medija.

U redovan nastavni plan i program trebamo integrirati temu etika i borba protiv korupcije, zainteresirati učenike za ovu temu te ukazati na značaj prevencije korupcije. To trebamo učiniti na način koji će učenicima biti zanimljiv i dovoljno dinamičan da bi odlučili aktivno učestvovati u aktivnostima. Ovakvi sati moraju biti zamišljeni i realizirani kao interaktivna aktivnost učenika i učitelja, zasnovana na analiziranju primjera iz svakodnevnog života, bliskih učeničkom iskustvu.

Kurikulum za transparentnost, kurikulum za odgovornost

www.znanjenijeroba.org

Projekt financira EU

Projekt implementira

Partneri na projektu

 infohouse

